

”Ja näin kaikki värit olivat syntyneet...”

Taidekasvatuksen integrointi varhaisiän musiikinopetuksessa

Hanna Vuorenmaa

Opinnäytetyö
Toukokuu 2019
Kulttuuriala
Musiikkipedagogi (AMK)
Varhaisiän musiikinopettaja

Tekijä(t) Vuorenmaa, Hanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö AMK	Päivämäärä 5/2019
	Sivumäärä 70	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: X
Työn nimi ”Ja näin kaikki värit olivat syntyneet...” Taidekasvatuksen integrointi varhaisiän musiikinopetuksessa		
Tutkinto-ohjelma Musiikin koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Pantsu, Leena		
Toimeksiantaja(t) Taidepäiväkoti Touhula Kulmakartano		
Tiivistelmä <p>Tutkimuksen taustalla oli kiinnostus kehittää taidetta sisältäviä opetusmenetelmiä tukemaan varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteita ja toimintaa. Taidetuokiot toteutettiin luokkatilasta löytyvillä yleisillä taidetarvikkeilla, kuten pullo-, vesi- ja vahaväreillä sekä askartelu- ja maalauspaperilla. Näin mahdollistetaan tuntisuunnitelmien toteuttaminen työelämässä.</p> <p>Tutkimus oli kvalitatiivinen tutkimus, joka selkiytyi tarkemmaksi kokonaisuudeksi tutkimuksen edetessä. Tutkimuksen toimeksiantaja oli Taidepäiväkoti Touhula Kulmakartano, jossa opetuskokeilu toteutettiin viiden 45 minuutin opetuskerran aikana. Tutkimus toteutettiin kahdelle 5-6-vuotiaiden ryhmälle. Tutkimuksen tavoitteena oli integroida taidekasvatuksen työtapoja varhaisiänmusiikinopetukseen. Työtapoja sovellettiin tukemaan kumpikin toisten kasvatusalueiden tavoitteita sekä luomaan yhteinen luovan prosessin kokemus. Opetuskokeilun aikana tunteihin integroitiin kuvien tulkintaa, eri maalausmenetelmiä sekä musiikkilisten vastakohtaparien hahmottamista ja konkretisointia taiteen avulla. Ryhmädynamiikojen erilaisuuden vuoksi tutkimuksessa tutkittiin myös ryhmädynamiikan vaikutusta työtapojen onnistumiseen.</p> <p>Tutkimusta ei taltioitu, joten työtapojen onnistumista reflektointiin osallistuvan havainnoinnin kautta. Aineistoanalyysin perusteella voidaan todeta taideintegraation tukevan lasten rytmiiän kehittymistä ja mielikuvituksen rikastuttamista. Lisäksi se monipuolisti ja eheytti tuntien sisältöä. Yhteisen luovan prosessin ja tulkinnan kautta kehittyivät myös oppilaiden vuorovaikutustaidot. Toimiviksi todetut opetusmateriaalit ovat varhaisiän musiikinopettajille esimerkkinä monipuolisesta integroinnista ja ne voi muokata työelämässä laajemmaksi opetuskokonaisuudeksi eli kausisuunnitelmaksi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Varhaisiän musiikkikasvatus, taidekasvatus, kuvataidekasvatus, taideintegraatio		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Vuorenmaa, Hanna	Type of publication Bachelor's thesis	Date 5/2019 Language of publication: Finnish
	Number of pages 70	Permission for web publication: x
Title of publication “And this is how all of the colors were born...” Art integration in early childhood music education		
Degree programme Degree programme in Music		
Supervisor(s) Pantsu, Leena		
Assigned by Kindergarten of art Touhula Kulmakartano		
Abstract <p>In the background of this study was interest in supporting the aims of early childhood music education by developing teaching methods that would include other forms of art. The classes were executed with art tools found in the classroom. The tools were paint, water-colours and wax colours as well as craft materials and painting paper. These tools allow the implementation of the lesson plans in working life.</p> <p>This study has a qualitative research approach that increased its focus towards the end of the research process. The assignor of the study was a kindergarten called Touhula Kulmakartano. The teaching experiment was held in two different groups formed by 5-6-year old children, and there were five 45-minute-long lessons. The objective of the study was to integrate art education methods to early childhood music education in order to support the aims of both areas. These lessons also aimed at a creative process that would be a mutually shared experience. The lessons contained interpretation of pictures, different painting methods, understanding and perceiving musical contrasts with art. Because of differences in the group dynamics between these two groups, the impact of group dynamics on the success of the lessons was also examined.</p> <p>The study was not videotaped, so that the success of the lessons was reflected on by using participative observation. Based on the results, it can be stated that art education supports children's rhythmic development, imagination and diversifies and unifies the content of the lessons. The shared creative process and interpretation also enhanced the children's skills of interaction. These functional working methods are examples of diverse integration to other teachers. All the methods can be modified into larger teaching modules, in other words, period programs.</p>		
Keywords/tags (subjects) Early childhoods music education, art education, visual art education, art integration		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto.....	3
2	Taidekasvatuksen integrointi.....	5
2.1	Varhaisiän musiikkikasvatus.....	5
2.2	Kuvataidekasvatus.....	7
2.3	Eheyttäminen ja integrointi.....	9
3	Tutkimusasetelma	10
3.1	Kvalitatiivinen tutkimus.....	10
3.2	Aineiston kerääminen ja analyysimenetelmät	12
4	Tutkimuksen toteuttaminen	13
4.1	Kohderyhmät.....	13
4.2	Taidetuokioiden suunnitteluvaihe.....	14
4.2.1.	Materiaalit	14
4.2.2.	Taidekasvatuksen työtavat	16
4.2.3.	Musiikkikasvatuksen työtavat.....	17
4.2.4.	Maalaustekniikat	18
4.2.5.	Taidetuokioiden tavoitteet	19
5	Matka väritarinoiden maailmaan	20
5.1	”Ja näin syntyi sininen ja keltainen...”	20
5.2	”Ja näin syntyi vihreä...”	24
5.3	”Ja näin syntyi punainen ja oranssi...”	27
5.4	”Ja näin syntyi violetti...”	32
5.5	”Ja näin kaikki värit olivat syntyneet...”	37
6	Tutkimustulokset.....	40
6.1	Taidekasvatuksen työtapojen onnistuminen.....	41

	2
6.2	Musiikkikasvatuksen tavoitteiden saavuttaminen 42
6.3	Ryhmädynamiikan vaikutus motivaatioon 44
6.4	Johtopäätökset 45
7	Pohdinta 47
7.1	Aiheen eettisyys ja luotettavuus 47
7.2	Ihmisen toiminta tutkimuksen kohteena 48
7.3	Tarve ja toimivuus työelämässä 50
	Lähteet 52
	Liitteet 56
Liite 1.	Alku- ja loppulaulun nuotti 56
Liite 2.	Tuntisuunnitelma 21.1.2019 57
Liite 3.	Väritarinat: ”Ja näin syntyi sininen...” 59
Liite 4.	Maalauslaulu –nuotti..... 60
Liite 5.	Väritarinat: ”Ja näin syntyi keltainen...” 60
Liite 6.	Tuntisuunnitelma 29.1.2019 61
Liite 7.	Väritarinat: ”Ja näin syntyi vihreä...” 63
Liite 8.	Revontulet liehuu –nuotti 63
Liite 9.	Tuntisuunnitelma 5.2.2019 64
Liite 10.	Väritarinat: ”Ja näin syntyi punainen ja oranssi...” 65
Liite 11.	Tuntisuunnitelma 12.2.2019 66
Liite 12.	Väritarinat ”Ja näin syntyi violetti...” 67
Liite 13.	Värioppiräp –nuotti 68
Liite 14.	Tuntisuunnitelma 19.2.2019 68
Liite 15.	Väritarinat ”Ja näin kaikki värit olivat syntyneet...” 70

1 Johdanto

”Pienten lasten taiteellisen toiminnan tulisi liikkua laajalla alueella, eri taiteenalat ja ilmaisun alueet rinnakkain, sisäkkäin, edestakaisin, ympäri ja taas takaisin eri välineillä ja materiaaleilla kokeillen, yksin ja ryhmänä.”

(Marjatta Hassi 1994, 30)

Olen jo nuorena musiikkiharrastuksen lisäksi ollut aina kiinnostunut kuvataiteesta. Kävin lapsena kuvataidekoulutunneilla, mutta jouduin luopumaan kuvataiteen opetuksesta paljon aikaa vievän musiikkiharrastuksen takia. Muistan, että lapsena luokahuone näytti mystiseltä ja odotin aina innolla ja jännityksellä, millaisia kokemuksia tunti tuo tullessaan. Tuntien lopettamisen jälkeen löysin intoni kuvataidetta kohtaan uudelleen vasta yläkoulussa, kun ostin ensimmäiset akryylimaalit ja aloin maalata omatoimisesti. Tämän jälkeen olen itse opetellut erilaisia kuvataidemenetelmiä ja tutustunut taidekasvatukseen. Taiteen tekemisen ja tutkimisen kautta kiinnostuin, miten voisin soveltaa mielenkiintoani tulevaan ammattiini varhaisiän musiikinopettajana.

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa (Taiteen perusopetuksen yleisen opimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 18-59) nostetaan varhaiskasvatuksen kohdalla esille taideintegrointi, joka pitää sisällään draaman, kuvataiteen, sanataiteen, musiikin sekä tanssin. Integrointia käytetään tukemaan opetuksen tavoitteita ja avaamaan uusia taide-elämyksiä monitaiteellisuuden kautta. Taideintegraation avulla voidaan sisällyttää muita taiteenaloja opetukseen niin, ettei ne yksittäisinä harrastuksina kumoa toisiaan pois. Opettajia kannustetaan käyttämään monitaiteellisia opetustapoja osana opetusta ja näin rikastamaan tunteja sekä yksilö- että ryhmäopetuksessa.

Taideintegroinnista erityisesti kuvataiteen tekeminen koetaan varhaisiän musiikinopettajien mielestä usein kovin vaivalloiseksi ja paljon alkuvalmisteluja vaativaksi

tunnin osa-alueeksi. Tämän takia monet varhaisiän musiikinopettajat kutsuvatkin kuvataideteiden tekemistä ”harvinaiseksi herkuksi”. Halusin kehittää tähän ongelmaan ratkaisun ja kokeilla monipuolisesti eri menetelmiä, millä taiteet voidaan yhdistää tunnin muihin osa-alueisiin. Kuinka sitten kuvataideteoksia voidaan soveltaa muihinkin varhaisiän musiikintunnin aktiviteetteihin ja kuinka taidekasvatukseen saa kytkeytyä varhaisiän musiikinopetuksen peruselementteihin? Mitä jos kuvataideteitä hyödynnettäisiin uudelleen tunnin kulussa ennen kuin teokset lähetetään kotiin? Entä jos väriopista tehtäisiinkin hauska musiikkileikki tai opettavainen räppi?

Opinnäytetyöni oli laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena oli esitellä ja tutkia taidekasvatukseen integroimista varhaisiän musiikinopetukseen eheyttävien taidetuokioiden kautta. Tutkimus toteutettiin Taidepäiväkoti Touhula Kulmakartanossa kahdessa 5-6-vuotiaiden lasten ryhmässä. Taiteen tekeminen on ihmeellinen kokemus, jonka prosessi on lapselle yhtä tärkeä kuin lopputulos (Ruokonen 2017, 305). Tämän takia tuntisuunnitelmat luovat kokonaisvaltaisen luovan prosessin kokonaisuuden, jossa lapset pääsivät vaikuttamaan ja uppoutumaan taiteeseen. Tuntisuunnitelmat ja päätelmät toimivat ideapankkina muille varhaisiän musiikinopettajille. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 41) mukaan tuntien tulee sisältää kokemuksellisuutta, moniaistisuutta ja muiden taideaineiden integrointia ja otin nämä elementit huomioon tunteja suunnitellessa.

Opinnäytetyö pitää sisällään varhaisiän taide- ja musiikkikasvatukseen integrointia, mutta myös näiden taiteenalueiden teoreettista tietoa. Luvussa neljä teoreettinen viitekehys konkretisoidaan käytännönläheisiksi menetelmiksi, joiden pohjalta taidetuokioiden suunnittelu on aikaisemmin tutkittu ja tarkasteltu esimerkiksi Heini Mansikkakorven (2009) pro gradu tutkielmassa, jonka tulokset osoittivat taideintegraation tukevan varhaisiän musiikkikasvatukseen elämyksellisyyttä. Leena Pantsu (2010) on myös tutkinut lisensiaattitutkielmassaan taidekasvatukseen integrointia vauvaperheiden opetukseen. Tutkimuksen kautta Pantsu (2010, 153) toteaa integroinnin edistävän hyvinvointia ja luovuutta. Opinnäytetyössäni otin suuntaukseksi vain taidekasvatukseen työmenetelmien integroinnin tukemaan varhaisiän musiikinopetuksen tavoitteita ja kohdistin tutkimuksen 5-6-vuotiaille.

2 Taidekasvatuksen integrointi

Taidekasvatuksen tavoitteena on opettaa lasta ymmärtämään itseään ja omaa elämänsä taiteen avulla eikä niinkään ymmärtämään taidetta (Piironen 2006, 25). Taidekasvatus auttaa lasta kokonaispersoonallisuuden kehityksessä: motoriikka sekä hahmotustaidot kehittyvät luovassa työskentelyssä (Pentikäinen 2006, 27). Tavoitteena on myös antaa kaikille työvälineitä itseilmaisuuksiin sekä kokemusten ja elämyksellisyysvastaanottamiseen sekä se auttaa ymmärtämään omaa kulttuuriamme kokonaisuutena (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1990, 8).

Taidekasvatusta voi integroida varhaisiän musiikinopetuksen aktiiviseen toimintaan, keskittymiseen sekä rentoutumiseen. Taidekasvatuksen avulla voidaan tukea varhaisiän musiikkikasvatuksen osa-alueita, kuten kuuntelukasvatusta, rytmiiikan opettelua sekä tunnekasvatusta. (Alho 2017, 317-330.)

Eheyttävä taidekasvatus suunnitellaan ryhmäkohtaisesti. Taidekasvatussuunnitelma on sisällöllisesti ja tavoitteellisesti etenevä sekä jokaista taideainetta huomioiva. Se voi olla myös tavoitteellisesti teema- tai projektikohtaista. Tavoitteena on ottaa eri taiteenalat mukaan opetukseen vuorotellen tai rinnakkain sekä mahdollistaa lapselle omien taitojen soveltaminen ja syventäminen. (Ruokonen & Rusanen 2009, 14.)

2.1 Varhaisiän musiikkikasvatus

Varhaisiän musiikinopetuksen työtapoja ovat laulu, soitto, kuuntelu, liikunta ja taidevälinen integrointi. Varhaisiän musiikinopetus tukee lapsen minäkuvan, motoristen taitojen sekä sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä. Varhaisiän musiikinopettajalla on suuri vastuu lapsen kehitysalueiden tukemisessa musiikillisten aktiiviteettien kautta. Lapsi oppii tunneilla havainnoiden, kuunnellen, kokeillen ja leikinomaisten asioiden kautta. Tunneilla opetellaan harmonian, melodian, rytmin ja musiikillisten muotojen hahmottamisen taitoja. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 41; Melville-Clark 2006, 19.)

Varhaispedagogiikan tavoitteena on ohjata lasta jäsentämään todellinen ja kuvitteellinen maailma. Mitä enemmän mielikuvitusta lapsella on, sitä paremmin lapsi pystyy eläytymään omiin tunteisiin ja ristiriitatilanteissa samaistumaan muiden tunteisiin.

Kasvattajan täytyykin tukea edellä mainittua kehittymistä valitsemalla sopivat taide-
muodot, joiden avulla lapsi käsittelee faktan ja fiktion eroja. Tavoitteena on myös antaa
opetuksen kautta lapsille valmiuksia, elämyksiä ja taitoja, jotka tukevat kehitys-
alueiden kehittymistä. (Ruokonen & Rusanen 2009, 11-13; Ruokonen 2016b, 129.)

Musiikilla voidaan myös tuoda esille oman maan kulttuuriperinteitä sekä tutustuttaa
lapset uuteen tuntemattomampaan kulttuuriin musiikin kautta. Musiikkikasvattajilla
on suuri vastuu opettaa nuoria kulttuuriperinteeseen ja tarjota erilaisten musiikkikult-
tuurien tarjoamia näkökulmia. Kulttuuri-identiteetin muodostumisen kannalta olen-
nainen taito on arvostaa ja tuntea omaa kulttuuriperimää. (Ruokonen 2016a, 11-16;
Louhivuori 2009, 17-18.)

Lasten musiikilliseen oppimiseen vaikuttaa lapsen tausta, kuten vanhempien kuuntele-
ma ja musisoima musiikki, oppitunnit sekä kulttuuriperimä. On tutkittu, että jokai-
sella lapsella on samat lähtökohdat oppia musiikkia monialaisesti, jos lapsi saa oike-
anlaista tukea ja opetusta. Avoin ilmapiiri musisointiin ja laulamiseen edesauttaa lap-
sen musiikillista kehittymistä ja varhaisiän musiikinopetuksen kokonaisvaltaista to-
teutumista. Tämän vuoksi yhteinen musiikintunti perheenjäsenen kanssa tukee lap-
sen musiikillista kehitystä. Lapsi oppii parhaiten musiikkia imitoimalla ja siinä van-
hemmilla on alkuvaiheessa iso rooli. Varhaisiän ensisijainen oppimistapa on imitointi.
(Welch 2002, 117-125; Hornbach 2011, 55; Flohr & Persellin 2011, 19.)

Varhaisiän musiikinopetusta järjestetään 0-8-vuotiaille ryhmäopetuksena. Ryhmäko-
oonpanoja ovat esimerkiksi perheryhmä, soitinryhmä tai musiikkileikkikouluryhmä.
Ryhmät muodostuvat ikäluokkien, pedagogisen tarkoituksenmukaisuuden sekä ope-
tustilan mukaan ja tavoitteena on kokonaisvaltainen musiikin kokeminen ja eläminen
leikin kautta. Ryhmässä tapahtuva musiikinopetus luo lisäksi vanhemmille ja lapsille
rikkaan sosiaalisen ja musiikillisen ympäristön. Ryhmässä kommunikointi tukee kielel-
listä kehitystä ja ryhmäopetuksen on todettu olevan lapsien kanssa monipuolisempi
oppimisympäristö kuin yksilöopetus. (Marjanen 2009, 388; Hornbach 56.)

Orff-pedagogiikka

Saksalaisen säveltäjän Carl Orffin mukaan nimettyä Orff-pedagogiikkaa käytetään yhtenä pedagogisena suuntauksena varhaisiän musiikinopetukselle. Orff-pedagogiikalle tyypillistä on vuorovaikutteinen prosessinomainen oppiminen, jossa annetaan tilaa lapsen omalle luovuudelle, kokeiluille ja leikinomaiselle oppimiselle. Kokonaisvaltaisen musiikkikasvatus pitää sisällään laulua, soittoa, liikettä, puhetta ja tanssia. Pedagogiikan tavoitteena on innostaa vuorovaikutteiseen oppimiseen ryhmässä. Opetusprosessin sisällöstä ja jatkuvuudesta vastaa opettaja ja sen pohjalla on opettajan oma osaaminen ja innostuneisuus. (JaSeSoi ry, 2019.)

Orff-pedagogiikan yleisiä soittimia ovat xylofonit, metallofonit, kellopelit sekä erilaiset rytmisoittimet. Orff-pedagogiikan avulla tutustutetaan lapset heidän omaan kulttuuriperimään kansanlaulujen, runojen ja tarinoiden kautta. Tavoitteena on mahdollisimman monipuolinen oppimisprosessi, jossa tuetaan lasten harmonia-, melodia- ja rytmitajun kehittymistä, jota harjoitellaan prosessinmaisuuksien kautta. Nämä musiikilliset elementit ovat myöhemmin lasten oman säveltämisen ja musiikillisen osaamisen tukena. (Estrella 2019.)

Ruokonen (2016b, 130) kertoi Frazeen ja Kreuterin (1987) määritelleen Orff-pedagogiikan kokonaisvaltaisen integroinnin prosessiksi. Keskeisessä osassa pedagogiikkaa on soittaminen, keho-, rytm-, ja melodiasoittimet. Pedagogiikka jättää tilaan musiikkikasvattajan omille näkemyksille ja antaa vapauden omanlaiseen suunnitteluun. (Ruokonen 2016b, 130.)

2.2 Kuvataidekasvatus

Varhaisiän kuvataidekasvatuksensa voi jakaa neljään eri osa-alueeseen, jotka ovat kuvataiteellinen ilmaisu sekä kokeminen, ympäristön esteettinen ja kulttuurinen kokeminen sekä tulkinta ja tarkastelu. Kuvataiteellinen ilmaisu on eri työtapojen tutustumista kokeilevien ja tutkivien työtapojen kautta. Kuvataiteellinen kokeminen tapahtuu tarkastelemalla olemassa olevia taideteoksia esimerkiksi taidenäyttelyssä. Ympäristön esteettisellä ja kulttuurisella kokemisella tarkoitetaan oman elinympäristön, kuten arkkitehtuurin ja vuodenaikojen tutkimista ja tuomista omaan ilmaisuun. Myös

median, kuten tv-sarjojen ja elokuvien, tarkastelu sisältyy kuvataidekasvatuksen osa-alueisiin, sillä se on osa lapsen oppimisympäristöä. (Rusanen 2009, 49-50.)

Varhaisiän kuvataidekasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä sekä lapsen taiteellisia työtapoja ja oman ilmaisun kehittymistä. Kuvataidekasvatus ohjaa ja kannustaa lasta etsimään inspiraatiota ympäristöstä ja muiden taiteesta sekä tulkitsemaan visuaalista kulttuuria. Tavoitteena on tukea lapsen tulkinnan kehittymistä ja ohjata lasta kriittiseen ajatteluun. Kuvataidekasvatuksen avulla voidaan myös edistää lapsen eettistä kasvua. Empatiakyky ja vastavuoroisuus voi kehittyä, kun tuetaan lapsen mielikuvitusta ja omaa tunneilmaisua taiteen kautta. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 23-24; Rusanen ym. 2014, 32.)

Varhaisiän kuvataidekasvatus mahdollistaa esteettiset kokemukset ja herkistää lasten havainto- ja aistitoimintoja. Kasvattajan tavoitteena on tukea tällaisten kokemusten toteutumista, jonka ansiosta tapahtuu lapsen valmentaminen tietoiseen katsomiseen ja havainnointiin. Luovuus kehittyy, kun painotetaan kuvataiteen esteettistä prosessia eikä pelkästään lopputulosta. Luovaa prosessia tuetaan mielikuvilla, moniaistillisilla kokemuksilla sekä elämyksillä. (Rusanen 2009, 48-49.)

Kuvataiteen avulla voidaan lähestyä ihmisen herkimpiä alueita ja kokea niiden välisiä yhteyksiä. Kuvataiteen avulla lapsi saa tehdä itse päätöksiä ja ratkaisuja, joiden kautta rohkeus sekä itsetunto kasvaa. Kuvataiteen kautta aikuiset saavat tietoa lapsen ajatuksista, tunteista ja kiinnostuksista. Taiteen avulla lapsi voi myös ilmaista näitä tunteita, kokemuksia sekä pelkoja non-verbaalisti. Taide vahvistaa myös lapsen emotionaalista ja sosiaalista kasvua, sekä itseilmaisua. Taiteellinen työskentely edistää myös ryhmän välistä kommunikointia ja vuorovaikutusta. (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1990, 8-10; Pentikäinen 2006, 32.)

Kuvataiteen opetuksessa yhdistyy rytmi, tila, liike, valo, varjo, väri ja sommittelu eli toisin sanoen kuvallinen kieli. Kuvallisen prosessin opetuksessa tiedolliset, taidolliset ja elämykselliset tavoitteet liittyvät kiinteästi toisiinsa. Kuvallinen työskentely mahdollistaa monialaisesti lapsen hieno- ja karkeamotoriikan kehittymistä eri taideväli-

neiden pitelemisen ja hallinnan kautta. Taiteen tekeminen tukee myös silmien ja käsi-
sien koordinaation kehittymistä ja näin harjoittaa eri aisteja. (Porna 1994, 22; Rusa-
nen 2009, 53).

2.3 Eheyttäminen ja integrointi

Sana eheyttäminen tarkoittaa kokonaista. Eheyttämisellä on laajempi merkitys, koska
varhaisopetuksen- tai esiopetuksen eheyttäminen ajatellaan koko lapsen kokonais-
valtaisen kehityksen ja oppimisen kannalta. Eheyttäminen voi olla lapsilähtöistä, jol-
loin paneudutaan lapsiryhmästä nousseihin ajatuksiin ja ideoihin. Tällöin osatavoit-
teena on kokonaisvaltaisuuden lisäksi myös yhteisöllisyys sekä tunteet. (Ruokonen &
Rusanen 2009, 13; Ruokonen 2017, 314.)

Varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa eheyttäminen tarkoittaa eri osa-
alueiden yhteen sulauttamista, joita sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja
taitotason mukaisesti. Eheyttäminen auttaa oppijaa muodostamaan kokonaisvaltai-
sen käsityksen opittavasta ja tutkittavasta aihepiiristä. Eheyttäminen tukee myös uu-
den tiedon käsittelyä ja antaa uusia tarkastelutapoja oppijalle. (Ruokonen 2017, 314;
Ruokonen & Ruismäki 2013, 126)

Integroinnilla tarkoitetaan yleisesti jonkin asian liittämistä, yhtenäistämistä ja yhdis-
tämistä. Integrointi on rajatumpi käsite kuin eheyttäminen. Integrointia pyritään kui-
tenkin laajentamaan kokonaisvaltaiseen eheyttävään opetukseen. Integroinnissa
opettaja on vastuussa aiheen rajaamisesta, ohjaamisesta sekä lapsien innostamisesta
taiteelliseen toimintaan. (Ruokonen 2017, 307-314; Ruokonen & Rusanen 2009, 13.)

Taideintegrointi

Taideintegrointi pitää sisällään taiteen eri osa-alueita, kuten draaman, kuvataiteen,
sanataiteen, tanssin ja musiikin (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetus-
suunnitelman perusteet 2017, 18-59). Taideintegraation avulla voidaan rikastaa lap-
sen musiikillista oppimista eri tasoilla (Ruokonen 2017, 311). Varhaisiän musiikinope-
tuksessa taideintegraatio tarkoittaa siis taiteidenvälistä integrointia tunnin osaksi
sekä tukemaan musiikillisia tavoitteita.

Kuvataideintegrointi

Kuvataideintegrointia voi soveltaa moniaistilliseksi luovaksi prosessiksi. Kuvataidetta voi luoda kuunnellun musiikin perusteella, jolloin kuvataide tukee lapsen mielikuvien henkiin herättämistä ja motivoi kuuntelemaan. Taideteoksissa nähtyjä elementtejä voi myös muodostaa uudeksi kuulokuvaksi, teoksia äänipartituurina käyttäen. Tällaisten moniaistillisten kokemusten kehittäminen edistää mielikuvitukseen, älyyn ja kokemuksiin perustuvaa luovaa ajattelua. (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1990, 12.)

Taideaineiden integrointityylit

Ruokonen (2017) esittelee artikkelissaan Breslerin (1995) integrointitutkimuksen mukaan löydetyt integrointityylit. Ne jakautuvat neljään kategoriaan: alistinen, tasaveroinen (kognitiivinen), affektiivinen sekä sosiaalinen integrointityyli. Alistisessa integroinnissa integrointi toimii vain pienenä lisänä opetusta ja on tällöin sisällölliseltä tasoltaan suppea sekä vaatimustasolta matala. Tasaveroisessa tyyliässä opettajalta vaaditaan eri taideaineiden tuntemusta tai se voidaan tehdä yhteistyössä toisen taideinstituution kanssa. Affektiivisessä tyyliässä taideaineilla halutaan vaikuttaa oppilaiden tunnetilaan ja luovuuteen. Sosiaalisella integroinnilla painotetaan yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä. (Ruokonen 2017, 311-312.)

3 Tutkimusasetelma

3.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kari Kiviniemi (2015, 74-75) määrittelee artikkelissaan laadullisen tutkimuksen prosessiksi, joka selkiytyy ja määrittyy tarkemmaksi kokonaisuudeksi tutkimuksen edetessä. Kiviniemen mukaan (mts. 75) tämä johtuu siitä, että tutkija etsii jatkuvasti uudentyyppistä aineistoa, ymmärtää tutkimaansa aihetta paremmin ja osaa uudelleenohjautua ymmärryksen kasvaessa.

Laadullinen tutkimusmenetelmä on tämän tyyppiseen tutkimukseen oivallinen, sillä opetuskokeilu oli oppimisprosessi. Sen aikana testattiin taidekasvatuksen integrointia käytännön työtapojen kautta sekä muokattiin opetusmenetelmiä uuden aineiston avulla sekä ryhmän oppimiselle, mielenkiinnon kohteille ja tavoitteille optimaalisiksi. Työtavat testattiin ja todettiin toimiviksi tai epätoimiviksi käytännössä opetuksen kautta. Tämän avulla voidaan jatkossa miettiä ja kehittää menetelmiä toimivammiksi. Kiviniemen (2015, 74-75) mukaan laadullisen tutkimuksen suunta voi kohdentua mielenkiinnon kohteisiin ja keskeistä onkin löytää ideat, joihin tutkimukselliset ratkaisut tehdään. Tämä pätee hyvin taidetuokioiden yhteydessä, sillä uuteen opetusryhmään tutustuesssa oppilaiden mielenkiinnonkohteet tulevat esille vasta prosessin kuluessa. Opettajan tehtävänä on huomioida oppilaiden mielenkiinnonkohteet, lisätä niitä opetukseen ja käyttää ryhmää innostavia menetelmiä uudelleen.

Hirvisjärven, Remeksen sekä Sajavaaran (1997, 126) mukaan laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on se, että tutkimustehtävät tarkentuvat ja muokkaantuvat tutkimuksen edetessä. Tutkimustehtävät jakautuvat pää- ja sivuongelmiin, jotka määrittävät mitä tutkimuksessa tutkitaan ja miksi. Vaikka tutkimuksen pääkysymykset koskivat taideintegraatiota ja sen työtapojen kehittämistä, tutkimuksen edetessä ryhmädynamiikan vaikutus vaikutti tutkimukseen suuresti. Tutkimuksen pääongelman lisäksi tutkimusta analyysin yhteydessä voi tutkimukselle ilmaantua osaongelmia eli alaongelmia (Hirvisjärvi ym. 1997, 126). Päätin ottaa alaongelmaksi ryhmädynamiikan vaikutuksen ryhmän motivaatioon ja sen vaikutuksen työtapojen onnistumiseen.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten taidekasvatusta voidaan integroida varhaisiän musiikinopetuksessa?
2. Miten kehitetyt työtavat onnistuivat varhaisiän musiikinopetuksen näkökulmasta?
3. Miten ryhmädynamiikka vaikuttaa työtapojen onnistumiseen?

3.2 Aineiston kerääminen ja analyysimenetelmät

Laadullisen tutkimuksen pohjana on aineistolähtöisyys. Aineistolähtöinen analyysi on tärkeää, kun halutaan selvittää jo olemassa olevaa kirjallista perustietoa tutkittavaan ilmiöön. Aineiston analysoiminen antaa tutkimukselle uutta suuntaa lopullisen tutkimustehtävän täsmentämiseen, joka on tärkeää juuri omaan aiheeseen liittyvän aineiston löytämiseen. Laadullista aineistoa on todella paljon saatavilla, jonka vuoksi oman tutkittavan alueen rajaaminen on ehdottoman tärkeää. (Eskola & Suoranta 2014, 17-19; Aaltola & Valli 2015, 82.)

Edellä mainituista syistä olen rajannut aiheeni muutamiin taidekasvatuksen työtapoihin, jotka mielestäni ovat mahdollisia toteuttaa varhaisiän musiikinopetuksessa. Taidetuokioiden tuntisuunnitelmien teoreettisena pohjana oli varhaisiän musiikki- ja taidekasvatukseen pohjautuvia työtapoja sekä taideintegroiintiin liittyviä materiaaleja. Aineiston kerääminen tapahtuu Kiviniemen (2015, 19-81) mukaan sykleittäin, jolloin tavoitteena on lisätä jatkuvasti tutkijan tietoisuutta omasta aihepiiristä. Aineistopohjaisen tutkimusprosessin jälkeen tutkimusmenetelmien on mukauduttava mahdollisiin muutoksiin (mts. 81). Taidetuokioiden aikana pystyin tarkastella työtapojen onnistumista ja etsiä tarvittavaa teoreettista aineistoa opetuskokeilun kuluessa, joiden avulla pystyin tarvittaessa muokkaamaan metodeja.

Laadullinen analyysi koostuu havaintojen pelkistämisestä ja tutkimuskysymysten ratkaisusta. Aineistoa tarkastellaan ensin vain tutkimuskysymyksille oleellisesta näkökulmasta, vaikka aineistoa voisi lähteä tulkitsemaan monesta eri näkökulmasta. Havainnot karsitaan yhdistämällä oleellisia havaintoja toisiinsa eli yhdistelemällä tuloksia synteeseihin. Synteeseillä tarkoitetaan aineiston analysoinnin tuloksena esiin nouseita pääseikkoja sekä niiden antamia vastauksia tutkittuihin kysymyksiin. (Hirvisjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 230; Alasuutari 2011, 39-40.)

Hirvisniemen, Remeksen sekä Sajavaaran (1997, 223) mukaan tutkimusaineistoa kerätään kenttävaiheessa, joka on opinnäytetyöni tapauksessa opetuskokeilu ryhmässä. Sen jälkeen analyysiä tehdään koko tutkimusprosessin aikana eikä vain tietyn prosessin vaiheen aikana. Aineistoa pyritään kuitenkin analysoimaan heti keruu- ja kenttävaiheen jälkeen (mts 223). Kenttävaiheen aikana kirjoitin tuntisuunnitelman

itsearviointin aina tunnin jälkeen sekä referoin tunnin kulkua kirjallisesti. Kuvaamisluvan estymisen vuoksi panostin erityisesti omaan muistiinpanoihin ja pidin päiväkirjaa taidemenetelmien onnistumisista. Muistiinpanot tukivat osallistavan havainnoinnin analysointia, kun opetustilanteen tapahtumiin pystyi palata opetustilanteen jälkeen.

Musiikillinen oppiminen ja tiedonkäsittelyn taidot ovat kytköksissä ihmiskäsitykseen (Lindström 2009, 112). Yritin pohtia työtapojen onnistumista ja niihin vaikuttavia tekijöitä myös ihmisyyden kautta. Kokemuksiin vaikuttaa aina ihmisen tausta ja sen hetkinen olotila. Hermeneuttisessa tulkinnassa tietoa tuotetaan analysoimalla kontekstien välistä yhteyttä, jossa yksityiskohtien tulkinnat muodostavat merkityskokonaisuuksia (Laine 2015, 29-35). Merkitysanalyysissä pohditaan kokemuksia eri näkökulmista, joiden pystytään erottamaan kokemuksia yksilötasolla ja näitä havaintoja kootaan merkityskokonaisuuksia, joiden kautta voidaan hahmottaa tutkittavan asian kokonaisilmiöitä (Laine 2015, 29-35; Lähdesmäki ym. 2015). Erittelin analysoitavan ja tutkittavan aineiston havainnointilomakkeeseen pohtien eri osa-alueiden onnistuneisuutta tai epäonnistuneisuutta ja innostavuutta tulkintojen reflektoinnin pohjalta. Otin myös huomioon onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä ja mahdollisia työtapojen kehittämistapoja. Tämän analysoinnin pohjalta jaoin päätelmät tutkimuskysymyksiä vastaaviin synteeseihin.

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Kohderyhmät

Ruokosen (2016a, 36) mukaan esikouluikäinen lapsi kokee siirtymävaihetta lapsuudesta, jolloin tietoisuus omista taidoista alkaa kasvaa, liikunnalliset tarpeet ovat suuremmat, lapsi alkaa harjoittaa osaamistaan oma-aloitteisesti sekä erilaisten sosiaalisten kanssakäymisien onnistuminen lisää varmuutta. Ruokosen ja Lindberg-Piironen (2017b, 133) mukaan 5-6-vuotias lapsi hahmottaa sävelkorkeuden, rytmin ja melodian olemassaolon, tajuaa rytmillisen sykkeen ja osaa toteuttaa sykkettä kehollisesti liikkumalla ja taputtamalla yhteiseen sykkeeseen. Tässä iässä on tärkeää tukea ryhmässä ja yksin laulamista, auttaa lasta erottamaan perussykkeen ja sanarytmien erot, harjoitella erilaisia musiikillisia muotorakenteita sekä harjoittaa soittamista ja soitto-tekniikoita (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 133).

Kaikki edellä mainitut kehityksen vaiheet sopivat hyvin luovan prosessin toteuttamiselle ja kehitysvaiheiden tukemiseen taide- ja musiikkikasvatuksen kautta. Tunnit voidaan suunnitella lyhyen opetusharjoittelun aikana tukemaan ikävuosille oleellisia musiikillisia kehittymisalueita. Tämän takia valitsin tutkimusryhmäksi 5-6-vuotiaiden ryhmän. Tutkimus toteutettiin Taidepäiväkoti Touhula Kulmakartanossa. Suuren osallistujamäärän vuoksi tutkimukseen osallistuvat jaettiin kahteen ryhmään, joissa molemmissa oli yhdeksän lasta. Ryhmät koostuivat 5-6-vuotiaista oppilaista, joista osalla on aikaisempaa musiikillista taustaa. Opetuskertoja on viisi 45 minuutin tuntia ja tunnit olivat kerran viikossa viiden viikon yhtenäisenä jaksena.

Jokaiselta tutkimukseen osallistuvan lapsen huoltajalta on kirjallisesti pyydetty suostumus. Samassa lomakkeessa pyydettiin suostumus myös kuvataideteiden kuvaamiseen ja niiden käyttämiseen opinnäytetyössä tutkittujen työtapojen esimerkkeinä. Huoltajien vastauksia kunnioitettiin eikä mitään kuvia julkaistu luvatta. Videokuvauslupaa tutkimus ei saanut, joten tunteja ei taltioitu.

Ensimmäisillä tunneilla oli ryhmäkokoonpanoissa jonkin verran vaihtelua. Ryhmät olivat kuitenkin melko erilaisia ryhmädynamiikoiltaan. Toinen ryhmä on rauhallinen ja kuuliainen, kun taas toinen vilkkaampi ja vähemmän keskittyvä. Molemmille ryhmille pidettiin täysin samanlaiset, vaikka joitakin metodeja olisi voinut muokata ensimmäisen tunnin perusteella toimivammaksi. Ryhmädynamiikkojen erilaisuuden vuoksi tutkimuksessa tutkittiin myös ryhmädynamiikan vaikutusta työtapojen onnistumiseen.

4.2 Taidetuokioiden suunnitteluvaihe

4.2.1. Materiaalit

Käytettäviä materiaaleja pohtiessa otin huomioon varhaisiän musiikinopettajan näkökulman ja suunnittelin tunnit helposti toteutettavissa oleviksi. Keskityin yleisiin materiaaleihin, joita luokasta yleensä löytyy, kuten akvarelliväreihin eli vesiväreihin, pullo-, puu- ja vahaväreihin sekä hyviin yleissiveltimiin. Otin myös huomioon materiaalien puhdistamiseen menevän ajan. Työelämässä ryhmät vaihtuvat nopeasti ja yleensä samoja menetelmiä käytetään useilla tunneilla. Kahta ryhmää opettaessa sain testata tätä ”siirtymää” konkreettisesti työelämän näkökulmasta.

Tärkeää taiteen tekemisen onnistumisen kannalta on puhtaat siveltimet ja hyvä maalauspaperi. Huonosti puhdistetut siveltimet voivat muuttaa lapsen haluamaa väriä ja pilata näin motivaation ja onnistumisen tunteen. Esimerkiksi vesiväreistä rypistyvä normaali tulostuspaperi ei luo lapselle optimaalista lopputulosta. Käytin harjoittelusani myös ohuempia papereita, kuten värillisiä askartelupapereita sekä makulatuuri-paperia maalaukseen. Täytyy kuitenkin huomioon, että mitä ohuempaa ja kosteampaa väri on, sitä paksumpaa paperia maalaukseen tarvitsee. Vastaavanlaisesti paksumpaa ja tiiviimpää maalia voi käyttää ohuelle paperille eikä paperi lähde rypistymään. Esimerkiksi vesivärien käyttöön käytin vesiväreille soveltuvaa valkoista ja huoikoisempaa akvarellipaperia, kun taas paksuimmille pulloväreille käytimme ohuempia paperilaatuja onnistuneesti.

Opetuskokeilussa käytin HanArt –merkkisiä siveltimiä (kuva 1), jotka olivat kooltaan numero 4. Siveltimet ovat edullisia, mutta erittäin laadukkaita poninkarvasta tehtyjä pyörökärkisiveltimiä ja käyvät hyvin yleispätevään käyttöön eri värimateriaalien kanssa (vesi- ja pullovärit). Siveltimien koko 4 käy myös hyvin pikkutarkkaan työskentelyyn sekä suuremman pinta-alan maalaamiseen. Maalatessa on tärkeää myös se, että lapset saavat samanlaiset siveltimet. Siveltimien vertaileminen voi tuottaa häiriötä maalaustilanteeseen. Tämän välttääksemme on tärkeää, että kaikilla on samat materiaalit maalaustyön tekemiseen.

Kuva 1. HANART siveltimet (koko 4, poninkarva)

4.2.2. Taidekasvatuksen työtavat

Tuntisuunnitelmat pohjautuivat pääosin värioppiin, jota kannatteli tuntien kuluessa kerrottavat värioppia sisältävät Väritarinat. Aluksi keskityimme vain yhden värin käyttämiseen kerralla ja tuntien kuluessa uusia väriä ja niiden sekoittamista harjoiteltiin ja tutustuttiin erilaisiin sävyihin. Tutustuimme konkreettisesti värien sekoittamiseen ja muodostumiseen, sillä Hakkolan, Laitisen ja Ovaska-Airasmaan (1990, 102-104) mukaan valmiiksi annetut värisävyt ohjaavat lasta käyttämään valmiita värisävyjä, josta oma runsas väri-ilmaisu kärsii.

Opetuskerroilla tutustuimme kuvan ja äänimaiseman yhdistämiseen sekä taidenäyttelyn tarkasteluun ja taiteen tulkitsemiseen. Viimeisellä kerralla pystytettiin taidenäyttely, jossa lapset saivat ensin yhdessä tarkastella teoksia ja sitten keskustella yhteisesti teoksien antamista ajatuksista. Oppimisympäristössä tulee olla aikaa lapsen omien tulkintojen tarkasteluun, jolloin lapsi pystyy peilata omia kokemuksiaan, ajatuksiaan ja tunnetiloja taiteen kautta (Ruokonen & Rusanen 2009, 11). Tulkintojen kautta lapsi pyrkii ymmärtämään ja sanallistamaan aikuisten maailmaa (mts. 11).

Taitetuokioiden loppuksi teimme myös kollaasityön lapsien taideteoksista. Iain Zacek (2018, 282) määrittelee kollaasityön kuvanteon tyylilajiksi, jossa yhdistellään tasaiselle alustalle eri lähteistä otettuja palasia muodostaen taideteoksen. Lapset saivat yhteistyöllä sommitella teoksen, opettajan vaikuttamatta lopputulokseen. Sommiteluun opettaja voi johdatella erilaisilla kysymyksillä, jotka herättävät ajatuksia, mutta eivät johdattele tiettyyn lopputulokseen.

Oman taiteen tulkitseminen ja tulkinnan jakaminen ovat yhtä tärkeitä kuin taiteen tekemisen prosessi. Tulkinnan jakaminen muille luo vuorovaikutuksen taiteilijan sekä taiteen katsojan välille. Taiteellisen toiminnan tärkein tehtävä on antaa lapselle mahdollisuus itsensä luovaan ilmaisemiseen ja oman kokemusmaailmansa jakamiseen. Lasten taiteellisen toiminnan tulisi olla vuorovaikutteista ja yhteisöllistä. Yhteisötaiteen tekeminen antaa lapsille mahdollisuuden seurata ja oppia kavereilta, eikä pelkästään rajoittua oman ilmaisun kehittämiseen. (Pääjoki 2016, 111-117.)

4.2.3. Musiikkikasvatuksen työtavat

Varhaisiän musiikinopetuksessa toistuvat elementit luovat yhtenäistä jatkuvuutta tunneille. Tämän takia otin alku- ja loppulauluksi samalla melodialla menevän kappa-
leen, jossa huomioidaan jokainen lapsi yksitellen. Alkulaulussa saavat kaikki toistaa oman nimensä mikä auttaa tutustumiseen oppilaiden ja opettajan kesken. Laura Huhtinen-Hildénin ja Pittin (2018, 33) mukaan oppilaiden huomioiminen yksitellen luo tuntitilanteeseen turvaa ja luotettavuutta.

Musiikkikasvatuksen teemana oli taidetuokioiden aikana musiikilliset vastakohtapa-
rit. Käytimme monipuolisesti taidetöitä konkretisoimaan esimerkiksi nopean ja terä-
vän äänen (staccato) ja pehmeän ja sulavan äänen (legato) vaihteluihin, voimakkaan
(forte) ja hiljaisen (piano) äänen muodostamiseen, äänen vaihtelun hiljaisesta voi-
makkaaseen ja toisin päin (diminuendo – crescendo) sekä korkean ja matalan äänen
erottamiseen toisistaan. Äänen perusominaisuuksia ovat sointiväri, kesto, voima ja
taso ja niiden hahmottaminen luovat perustan lapsen musiikillisen kielen oppimiselle
(Ruokonen 2016b, 134).

Harjoittelimme myös yhteisen sykkeen eli perussykkeen löytämistä ja erilaisten ryt-
mien toteuttamista teemaan sopivilla sanarytmeillä. Perussyke tarkoittaa painollisten
iskullisten tavujen rytmittämistä, kun taas sanarytmi puolestaan sanan kaikkien tavu-
jen rytmittämistä. Rytmikasvatusta voidaan tukea elämyksellisesti ja tiedollisesti mu-
siikkiliikunnan, lorujen ja soittamisen kautta. Rytmitajun vaatii koordinaatiokykyä ja
sen kehittäminen tukee muita koordinaatiota tarvitsevia aktiviteetteja, kuten kirjojoi-
tustaitoa. (Lindberg-Piironen 2017, 37-38.)

Tavoitteena on tutustua erilaisten soittimien, kuten rytmisoittimien ja metallofonien
soittotekniikkaan. Taidetuokioissa käytetyt metallofonit olivat metallofoni-laattoja,
joten lasten oli helpompi hahmottaa tarvittavat sävelet. Tutkimuksessa kutsutaan
metallofoni-laattoja yleisesti nimikkeellä metallofonit. Soittotekniikkaharjoitusten
avulla käytiin läpi edellä mainittuja musiikillisiä vastakohtapareja. Väritarinoihin tu-
tustuttiin musiikki- ja taidekasvatuksen menetelmien kautta, jonka avulla teema oli
jatkuva ja eheä.

4.2.4. Maalaustekniikat

Materiaalien sekä värioppiin painottuvan teeman päättämisen jälkeen pystyin valitsemaan opetuskokeilussa tehtävät maalaustekniikat. Aluksi keskityimme siveltimen käyttämiseen ja yhdellä värillä maalaamiseen valmiiksi lantratuilla vesiväreillä. Näin lapset tutustuivat laveeraamiseen eli vesivärien tasaisen ja utuisen pinnan luomiseen ilman värien sekoittamisesta johtuvaa häiriötä. Vesivärimaalaus oli myös alle kouluikäisille hyvin sopiva maalaustapa. Vesiväreihin tutustuminen kannattaa aloittaa puhtaista päävärinapeista, jolloin vältetään lasten ohjaaminen kaavamaisuuteen ja valmiiden sävyjen käyttöön. Päävärien avulla oppii hahmottamaan värien sekoittumisen (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1990, 102-103).

Väritarinoiden edetessä tutustutaan värien lainalaisuuksiin ja niiden eri sävyjen sekoittamiseen. Samalla testataan sekä ohuen että paksumman värimateriaalin kanssa työskentelyä ja useiden eri värimateriaalien kerrostamista. Tästä esimerkkinä pulloväreillä mustalle paperille maalattujen revontulien sävyjen korostaminen vahaliiduilla.

Taidetuokioissa toteutettiin maalausta myös soveltavia maalausvälineitä käyttäen. Yksi tuokio suunniteltiin soveltamaan painannan menetelmiä varhaisiän musiikinopetukseen soveltuvaksi. Painantavälineitä ei ole välttämättä saatavilla varhaisiän musiikinopetuksessa, joten teimme yhteisen painantatyön makulatuuripaperille käyttäen soveltavia painantavälineitä eli sormia sekä pumpulipalloja.

Tuntisuunnitelman Väritarinoissa ja Väritarinoiden kuvituksissa ei ole selkeää kuvaa tarinoiden päähenkilöistä. Tämä auttoi lapsia muodostamaan oman mielikuvan hahmoista, jotka toteutettiin puuväreillä piirtäen. Lapset saivat harjoitella oman mielikuvansa kuvittamista ja samalla tutustua muotokuvan piirtämiseen. Oman kuvituksen tekeminen antoi lapselle mahdollisuuden kehittää omia taiteellisia visioita, se tuki omien päätösten tekemistä sekä toi esille lapsen oman mielikuvan tarinan henkilöistä.

4.2.5. Taidetuokioiden tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena oli soveltaa taidekasvatusta ja erityisesti kuvataiteen menetelmiä musiikillista oppimista tukevaksi luovaksi prosessiksi. Kuvallisen ilmaisun ja yhteisöllisen luovuuden kautta voidaan tukea lasten välistä vuorovaikutusta, sillä kuvien avulla voidaan kommunikoida ja rakentaa sekä persoonallista että sosiaalista identiteettiä (Rusanen ym. 2014, 17-30). Taidetuokioissa yhdistettiin kuuntelua sekä kuvataiteen ja musiikin integraatiota esimerkiksi äänipartituureihin tutustumisen kautta. Tunteihin oli yhdistetty myös moniaistillisuutta ja visuaalisia tunnelmahetkiä.

Yhdessä koettu työskentelyprosessi on lapselle usein yhtä arvokas kuin työn lopputulos. Opetuksessa on tärkeää ottaa lasten ideat ja mielenkiinnon kohteet huomioon, jonka jälkeen niihin sovelletaan ja liitetään musiikkikasvatukselliset tavoitteet ja toiminta. Nuoret lapset ottavat vaikutteita esimerkiksi samassa päiväkodissa toimivista lapsista. Jokaisella lapsella on omat vahvuutensa, mielipiteensä ja näkökulmansa ja siksi heidän tietoisuuden huomioon ottaminen tukee ja rikastaa oppimista. (Ruokonen 2017, 305; Thompson 2002, 133.)

Anne Lindberg-Piiroisen ja Inkeri Ruokosen (2017a, 305) mukaan taiteet herkistävät mielikuvituksen, oivaltamisen ja aistien käyttöön myös muussa kuin taiteellisessa tai musiikillisessa oppimisessa. Suunnittelin tunnit eheäksi ja kokemukselliseksi oppimiskokonaisuudeksi, joihin on jätetty aikaa lasten omien ideoiden työstämiseen ja hyödyntämiseen sekä osallistamiseen. Lasten osallistaminen tarkoittaa lasten omien ideoiden kuuntelua ja kunnioittamista eikä vastuun sysäämistä lapsille (Ruokonen & Rusanen 2009, 11). Christine Thompsonin (2002, 133) artikkelissa kerrotaan psykologi L.S. Vygotskyn (1962, 1978, 1983) uskovan, että tunnilla oppilaiden osallistaminen tutkimiseen ja mielipiteiden ilmaisuun on todella opettavaista.

Luovan prosessin käynnistämiseen tarvitaan lapsia motivoiva ja mielikuvitusta herättävä kokemus. Mielikuvituksen ja elämyksen eli lapsen havaintomateriaalin pohjalta muodostuvat omat taiteelliset kuvat (Rusanen ym. 2014, 35). Taidetuokioissa käytän Väritarinat satusarjaa teemaan johdattelun ja mielikuvituksen herättämiseen. Käytän myös motivoinnissa omia kuvituksiani tarinoiden kertaamiseen ja visuaalisten havaintojen tueksi. Jatkuva tarinasarja mahdollistaa luovan prosessin lineaarisen etenevyyden ja luo eheän oppikokonaisuuden taidetuokioille.

5 Matka väritarinoiden maailmaan

Tässä luvussa referoin taidetuokioiden tapahtumia ja tuntien kulkua. Tarkemmat tuntisuunnitelmat ja niihin listatut tavoitteet ovat liitteinä. Taidetuokioiden aikana tehdyt huomiot olivat tutkimuksen tutkittavaa aineistoa, joiden pohjalta on tehty johtopäätöksen tutkimuksen menetelmien toimivuudesta. Väritarinoiden päähenkilöt aloittavat seikkailunsa Jäähaltijan linnasta ja tarinoiden kuluessa Jäähaltija taikoo erilaisia värejä maailmaan. Viiden taidetuokion aikana harjoittelimme neljä kappaletta ja teimme neljä eri taidetyötä.

5.1 ”Ja näin syntyi sininen ja keltainen...”

Suunnittelin ensimmäisen opetuskerran täyteen erilaisia aktiviteetteja, joten pystyin tutustumaan ryhmään ja heidän toimintatapoihin kokonaisvaltaisesti tulevien tuntisuunnitelmien varalle. Opetuskokeilun aikana tulee useampi opeteltava kappale, joten päätin sanoittaa säveltämäni alkulauluun (liite 1) myös loppulaulun sanat. Havaitsin ujoutta ja jännitystä tuntitilannetta kohtaan ja toisen ryhmän kohdalla jännitys purkautui melko riehakkaasti. Tunnit kuitenkin sujuivat hyvin jouhevasti eteenpäin, joten saimme koko tuntisuunnitelman (liite 2) käytyä läpi. Pidin saman tuntisuunnitelman kahdelle eri ryhmälle, joten käytän tekstissäni ensimmäisestä ryhmästä nimitystä Ryhmä 1. ja jälkimmäisestä Ryhmä 2. eritellen työtapojen onnistumista kunkin ryhmän kohdalla. Pidin tuntisuunnitelmat tismalleen samanlaisina, ettei tuntisuunnitelman muokkaaminen vaikuttaisi tuloksiin.

Ensimmäisessä ryhmässä oli kaikki yhdeksän lasta paikalla ja suurimmalla osalla oli aikaisempaa kokemusta varhaisiän musiikintunneista. Ryhmä lumoutui ”Ja näin syntyi sininen...” –tarinasta ja huomasin kokemuksen olevan jopa jännittävä, kun huone oli pimennetty ja väripurkkia valoteltiin taskulampulla (kuva 2). Luin tarinan (liite 3) ja toimin siinä olevien ohjeiden mukaisesti. Loimme tämän jälkeen tarinaan äänimaisen yhdessä. Ryhmä olisi halunnut käyttää siihen enemmän aikaa, mutta päätin edetä suunnitelmassa.

Kuva 2. ”Ja näin syntyi sininen...” –tarinan demo

Toisessa ryhmässä oli vain kuusi lasta paikalla, mutta silti alkuun lasten oli vaikea motivoitua tunnin kulkuun ja järjestäytymiseen meni paljon aikaa. ”Ja näin syntyi sininen” tarinalla oli tämänkin ryhmän kanssa kuitenkin rauhoittava ja pysäyttävä vaikutus, joka imaisi lasten huomion. Äänimaiseman luomisen kanssa oli ongelmia, kun omaa soittovuoroa ei haluttu odottaa ja tämän takia äänimaiseman tekeminen keskeytyi. Levottomuus saattoi johtua tilanteen jännittävyydestä ja uudenlaisuudesta.

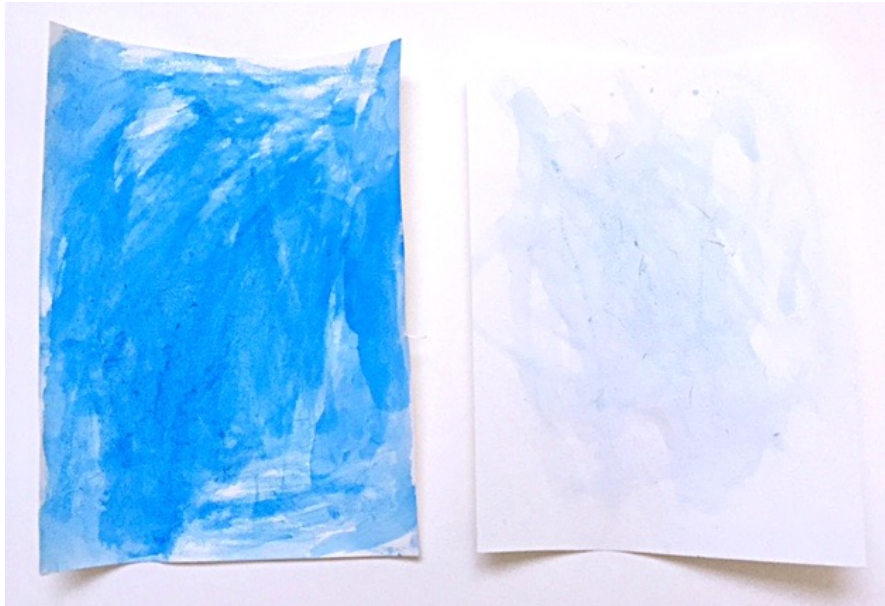
Keskustelimme molempien ryhmien kanssa haalean ja tumman värin erosta ja kuinka värejä muodostetaan. Molemmissa ryhmissä lapset tiesivät hyvin, että haaleaan sävyyn tulee enemmän vettä kuin väriä ja tummassa sävyssä toisin päin. Sävytin purkkeihin valmiiksi haaleaa ja tummaa sävyä, jotta tunnilla ei tarvitse erikseen vesipurkkia ja värejä jokaiselle oppilaalle (kuva 3.). Tämä myös nopeuttaa sävyillä maalaimista varhaisiän musiikinopetuksen näkökulmasta, kun maalaamiselle ei välttämättä ole niin paljon aikaa tuntisuunnitelmassa.

Kuva 3. Valmiiksi sävytetyt väripurkit

Tauon kuuleminen musiikista ja samalla maalaaminen integroi musiikki- ja taidekasvatusta yhtä aikaa. Lapset kiersivät pöytäryhmän ympärillä musiikin aikana ja pysähtyivät laveeraamaan kohdalle osunutta vesivärineliötä. Musiikin tauottamisella oli suuri merkitys, sillä lapsia huvitti, kun he saivat jatkaa kaverinsa maalausta. Haalean sävy oli lapsien mielestä liian vaaleaa eikä motivoinut maalaamaan (kuva 4). Toisen ryhmän kohdalla tummensin sävyjä, mutta silti kontrasti oli lasten mielestä liian suuri ja haalea väri liian haalea. Valitsin maalaamista varten valkoista vesiväripaperia, josta sävyjen olisi pitänyt erottua paremmin kuin ruskehtavasta maalauspaperista. Osa lapsista ymmärsi sävyjen eron tarkoituksen ja maalasivat haalealla sävyllä yhtä innokkaasti kuin tummalla. Testasin menetelmää kotona omilla akvarelliväreilläni, jotka olivat huomattavasti enemmän pigmentoituja kuin päiväkodissa olleet vesivärit. Värien laatu vaikuttaa merkittävästi kyseisen menetelmän onnistumiseen.

Kuva 4. Haalean ja tumman sävyn maalaaminen

Maalauslaulun (liite 4.) piilosyöttö kävele – stop – maala leikin yhteydessä toimi oikein hyvin, eikä kappaletta tarvinnut erikseen opettaa. Tutustuimme malletti- ja rumputekniikkaan sekä rytmitimme molempien ryhmien kanssa välkkeen Maalauslaulun sektioittain. Välkkeen rytmittäminen tapahtui sektioittain, jolloin oman soittovuoron odottamiseen täytyi keskittyä. Molempien sektioiden kanssa rytmi oli neljäsosanuotti ja kaksi kahdeksasosaa. Harjoittelimme rytmit sanarytmein ”laat-to-jen, laat-to-jen” ja ”rum-pu-jen, rum-pu-jen” avulla. Ryhmä 1. soitti sujuvasti, mutta toisen ryhmän kanssa oli vaikeuksia pitää motivaatiota ja soittimien kunnioittamista yllä.

Tarina: ”Ja näin syntyi keltainen...” (liite 5.) rauhoitti molempien ryhmien kanssa tunnelmaa ja lapsien mielestä tarina olisi voinut olla vielä pidempi. Alkulaulun käyttäminen myös loppulauluna toimi oikein hyvin ja huomasin jännityksen hälvenneen ja lapset olivat aktiivisemmin mukana laulamassa ja taputtamassa. Yksi oppilaista kysyi innolla, että ”mitäs me sitten ensi viikolla tehdään?”.

5.2 ”Ja näin syntyi vihreä...”

Toisella opetuskerralla sain selville, että ryhmäkoot ovat kasvaneet, vaikka ilmoittautuminen tutkimukseen osallistumisesta oli päättynyt ennen ensimmäistä opetusker-
taa. Kummassakin ryhmässä oli toisesta taidetuokiosta lähtien kymmenen lasta. Pai-
kalla oli ensimmäisessä ryhmässä yhdeksän lasta ja toisessa kahdeksan, joten koko
kaikki eivät olleet paikalla. Ryhmien kasvamisen lisäksi lapset olivat jaoteltu eri ta-
valla kuin viime viikolla, joten kirjoitan tällä kertaa ryhmistä ylipäätään ilman ryhmä-
koonpanojen numerointia. Ryhmien uusi järjestäytyminen rauhoitti selkeästi tunti-
tilannetta eikä järjestäytymiseen ja auktoriteettiaseman saamiseen mennyt niin pal-
jon aikaa kuin viimeksi.

Olin suunnitellut, että alkutunnista kerrataan viime tunnilla luetut tarinat ja johdatel-
laan uuteen väriteemaan (liite 6). Uudet ryhmäläiset kuitenkin harmittelivat, kun ei-
vät voineet vastaila kysymyksiini siitä, mitä viime kerralla tehtiin. Tämän takia olisikin
ollut tarpeellista, että kaikki lapset olisivat olleet mukana ensimmäisestä tunnista läh-
tien. Viime kerralla tunnilla olleet lapset kuitenkin muistivat molemmissa ryhmissä
hyvin alkulaulun ja tutun kappaleen kertaantuminen motivoi laulamaan. Laulu jäi uu-
sille nopeasti mieleen, sillä he ottivat mallia kavereiden laulamisesta. Annoin lasten
osallistua viime tunnin tarinan muistelemiseen ja tarkensin yksityiskohtia lasten ker-
toessa juonen kulusta. Käytin tarinoiden ”Ja näin syntyi sininen...” (liite 3) sekä ”Ja
näin syntyi keltainen...” (liite 5) muistelun avuksi omia kuvituksiani tarinasta (kuva 4)
ja jatkoin tarinaa visualisoiden omalla kuvituksellani virittäen kiinnostuksen uuteen
teemaan ja tekemiseen (kuva 5). Lapset ymmärsivät heti tarinasta ”Ja näin syntyi vih-
reä...” (liite 7), että revontulen sininen sävy sekoittui tähti Sakaraisen keltaiseen täh-
tipölyyn muodostaen vihreän värin.

Kuva 4. "Ja näin syntyi sininen..." kuvitus

Kuva 5. "Ja näin syntyi vihreä..." kuvitus

Tanssimme tarinan jälkeen huivien kanssa ”revontulitanssin” kappaleeseen Revontulet liehuu (liite 8). Musiikkiliikunta vahvistaa perussykkeen tunnetta ja musiikkiliikunnan kautta oppiminen on 5-6-vuotiaille luontevaa. Aluksi improvisoimme revontulien liikehdintää ylhäällä ja alhaalla ja värit vuorotellen ja sitten harjoittelimme tanssireografian. Kappaleen avulla piilosityötiin uutta kappaletta, virittäydyimme visuaalisesti seuraavaksi toteutettavaan maalaamiseen ja tutustuimme AB-rakenteeseen tanssin kautta. Tanssi onnistui yllättävän hyvin pienessä luokkatilassa ja lapset jaksoivat keskittyä hyvin tanssiin. Tanssin B-osassa nosteltiin vuorotellen kappaleen sanojen mukaan vihreitä ja sinisiä huiveja ja keskittyminen pysyi varmasti paremmin oman vuoron odottamisen ansiosta. Huivien vaihtelu ja värit merkkasivat samalla myös soinnun vaihtumista ja hyödynsimme samoja värejä soittamisessa.

Teimme maalaustyön revontulista mustalle askartelupaperille sinisellä ja keltaisella pullovärillä. Lapset saivat sekoittaa tai käyttää värejä erikseen luoden omanlaisen revontulen. Pullovärejä käytettiin ilman vettä, jotta maalaaminen ohuemmalle paperille olisi mahdollista. Piilosityötiin maalaamisen aikana Revontulet liehuu –kappaletta, joka opeteltiin musiikkiliikunnan yhteydessä. Tarkoituksena oli soittamisen jälkeen vielä korostaa taidetöitä sinisillä, vihreillä ja keltaisilla vahaliiduilla, mutta tähän ei jäänytkään aikaa. Jatkoimme viimeistelyä seuraavalla tunnilla.

Annoin lapsille aikaa keskittyä maalaustyöhön ja maalauksen ollessa valmis sai hetken huilata sohvalla ennen soittamista. Yllätyin, että kaikki maalasivat kaikessa rauhassa eikä kaverin työn valmistuminen luonut nopeuskisaa maalaamiselle! Kaikilla oli oma väripurkki, jossa sinistä ja keltaista pulloväriä oli vierekkäin, jotta jokainen saisi sävyttää oman maalauksensa mielensä mukaan. Motivoin eri värisävyjen käyttöön muistuttamalla, että värejä voi sekoittaa tai käyttää sekoittamatta. Moni sekoitti vihreää saman tien, mutta osa otti järjestelmällisesti vähän maalia keskelle purkkia ja sekoitti vain pienen osan väristä kerrallaan. Maalien jakamisen yhteydessä motivoin värien käytön miettimiseen kysymällä, haluaako oppilas nimenomaan molempia värejä vai korostaa tietyllä värillä. Maalauksen jälkeen laitoimme siveltimekseen vesipurkkiin, joka edesauttoi niiden nopeaa puhdistamista tunnin jälkeen.

Soitimme samoilla soittimilla kuin viime tunnilla, kerraten rummun ja metallofonien soittotekniikat. Mallettitekniikasta puhuimme tällä kertaa visualisoiden mallettia tee-

maan sopivana ”Jäähaltijan taikasauvana”, josta on pidettävä napakasti kiinni etusormella ja peukalolla sekä muut sormet on suljettava suojelemaan sitä. Hyödynsimme soiton ja soittotekniikoiden harjoittelun yhteydessä viime tunnilla musiikkiliikunnan yhteydessä tehtyjä haaleita ja tummia vesivärineliöitä (kuva 4) hiljaa (piano) ja voimakkaasti (forte) soittamisen indikaattoreina. Soitimme myös hiljentäen (diminuendo) ja voimistaen (crescendo) ääntä, kun liikutin mallettia tummasta maalauksesta vaaleaan ja toisin päin. Harjoitus huvitti lapsia ja onnistui erittäin hyvin. Viime tunnilla havaittu haalean sävyn harmittaminen muuttuikin hauskaksi aktiviteetiksi soiton kautta!

Soittamisen järjestäytyminen oli tällä kertaa rauhallisempaa ja lapsien keskittymiskyky oli huomattavasti parempi. Lapsia piti motivoida laulamiseen, mutta laulamisen unohtuminen on ymmärrettävää keskittymistä vaativan soiton takia. Harjoittelimme soittovuoron odottamista, kun vihreät eli metallofonilaatan sävelet F ja siniset eli sävelet C vuorottelivat B-osassa. Toisessa ryhmässä oli vaikeuksia keskittyä sävelten vuorotteluun yleisen rauhattomuuden takia, joten soitimme B-osassa molempia sävelleätoja samanaikaisesti. Rauhallisemman ryhmän kanssa soitto sujui suunnitellusti.

Myös perussykkeen ylläpitäminen oli varmistunut edellisestä kerrasta ja muistuttelin, että lapset kuuntelevat toisiaan ja yrittävät soittaa kaverin kanssa samassa sykkeessä. Tämä motivoi lapsia keskittymään omaan ja muiden soittoon ja rauhoitti soittoilannetta. Lapsille kaverin soittamisen imitointi on hyvä tapa opettaa soittotekniikkaa sekä harjoittaa kuuntelemista. Lopuksi kertosimme loppulaulun, joka oli jäänyt hyvin mieleen ja lapset uskalsivat laulaa jälleen rohkeammin. Osa jäi laulamaan tunnin jälkeen myös Revontulet Liehuu –kappaletta, joka todisti sen, että laulu oli jäänyt mieleen, vaikka lapsia täytyi soiton aikana muistuttaa laulamisesta.

5.3 ”Ja näin syntyi punainen ja oranssi...”

Kolmannella kerralla oli paljon poissaoloja tunnilta. Ensimmäisessä ryhmässä oli kuusi kymmenestä lapsesta paikalla ja toisessa oli yhdeksän kymmenestä. Ryhmiin oli myös tullut jälleen yksi uusi lapsi, joten ryhmäkoot ovat ehdottomasti maksimissa. Ryhmä-

kokojen laajentuminen on harmillista, sillä tuntisuunnitelmani etenevät eheänä kokonaisuutena ja yhteisenä taiteen ja musiikin prosessina. Tämän takia eteneminen kärsii, kun soittotekniikoita, tarinoita sekä muita tunnin osia joudutaan kertaamaan jo liian perusteellisesti uudelleen.

Aloitimme tunnin tuttuun tapaan alkulaululla ja yksi oppilaista jo kyseli, että ”teemmekö taas sitä hauskaa kovaa ja hiljaa soittamista niiden kuvien kanssa?”. Tämän jälkeen viimeistelimme vahaliiduilla viime kerralla kesken jääneet revontulimaalaukset (kuva 6-7). Viime viikolla poissa olleille lapsille annoin mustaa paperia ja he tekivät pelkillä vahaliiduilla revontulimaalaukset. Kertasimme maalauksen aikana Revontulet Liehuu –kappaleen, jotta kappaleelle tulisi toistoa ja jäisi muistiin. Yllättävää oli, että osa lauloi kappaleen mukana keskittyneen piirtelyn ohessa. Kaikki halusivat korostaa viime viikon maalauksia, vaikka annoin lapsille vapauden valita, haluavatko he lisätä teokseen vahaliituja vai ei. Moni myös piirsi maalattujen revontulien viereen uudet revontulet vahaliiduilla.

Kuva 6. Revontulimaalaus korostuksilla

Kuva 7. Revontulimaalaus ja uudet vahaliiturevontulet

Jatkoimme uuteen aiheeseen ja teemaan, joka oli punainen ja oranssi. Tarina ”Ja näin syntyi punainen ja oranssi...” (liite 9) johdatteli lapset myöhemmin tehtävään maalaustyöhön ja esitteli jälleen värioppia. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017) toivottiin varhaisiänmusiikinopetukselta moniaistillisuutta ja muiden taideaineiden integrointia. Opinnäytteeni on täysin integraatiopainotteinen, mutta päätin ottaa myös moniaistillisuutta mukaan. Visuaalisia kokemuksia toteutettiin jo ensimmäisellä tunnilla tarinan demon yhteydessä (kuva 2) ja tällä kertaa suunnittelin tuntoaistia aktivoivan arvoituksen. Kukaan oppilas ojensi käden silmät kiinni ja annoin heille pumpulipallon käteen. Palloa tunnusteltiin silmät kiinni ja esitin muotoon ja väriin liittyviä kysymyksiä. Moni arvasi, että kyseessä oli pumpulipallo. Yksi veikkasi pallon väriksi punaisen, mutta yllätyin sen ollessa valkoinen.

Maalauksen aiheena oli painantatyön tekeminen musiikin tahtiin pumpulipalloilla. Musiikkina käytin omaa pianolla soitettua versiota Maalauslaulusta, jossa ensin laulu oli soitettu laulavasti (legato) ja toinen versio oli puolestaan todella rytmikäs (staccato). Tutustuimme ensin lauluun ja sen muutoksiin heiluttamalla suurta värikangasta musiikin mukaan. Värikankaan päällä pomppivat pumpulipallot ja kisasimme siitä, kuka saa pidettyä pallonsa pisimpään kankaalla. Ensimmäisen ryhmän kanssa harjoitus onnistui hyvin, mutta toisen ryhmän kanssa se muuttui liian riehakkaaksi ja jouduin lopettaa aktiviteetin kesken kaiken. Toisen ryhmän kanssa meni muutenkin aikaa siirtymiin ja käyttäytymisestä muistuttamiseen, koska ryhmä oli erittäin levoton ja helposti villiintyvä. Tämä vaikutti negatiivisesti melkein jokaiseen tunnin aktiviteettiin ja se oli niiltä oppilailta pois, jotka olivat motivoituneita oppimaan.

Musiikin käyttöä musiikkiliikunnassa ja maalauksessa vaikeutti se, ettei päiväkodilla ollut käytössä äänentoistolaitetta. Soitin kappaletta vain puhelimen kaiuttimien kautta, jolloin musiikki jäi todella hiljaiseksi. Musiikkiin tutustumisen jälkeen ja ennen värien jakamista testailimme pumpulipallolla, että miten se voisi liikkua paperia pitkin musiikin tahtiin. Musiikkiin keskittyminen ryhmien välillä näkyy maalaustyössäkkin selkeästi (vrt. kuva 8 ja 9). Toisen ryhmän kanssa musiikin vaihtelun huomaa selkeästi taideteoksesta, kun taas toisen kanssa ei. Hälinästä huolimatta toisella ryhmällä näytti olevan hauskaa maalauksen aikana sekä siihen pystyttiin parhaiten koko tunnin aikana keskittyä ja se on mielestäni tärkeämpää kuin itse tavoite.

Yhteismaalauksen tekeminen onnistui erittäin hyvin. Käytimme työn tekemiseen ohuempaa makulatuuri-paperia, joka on erittäin edullista ja sitä myydään pitkässä rullassa. Rullasta saa leikattua juuri ryhmälle sopivan kokoisen palan ja pitkän kapean mallin vuoksi lapsien on helppo maalata yhteinen työ ympäröiden paperin molemmilta puolilta. Pingotin paperin maalarinteipillä lattialle levitettyyn maalausalueeseen ennen tunnin alkamista, jotta työ ei liiku lasten työskennellessä. Motivoin lapsia käyttämään rohkeasti paperilla olevaa tilaa ja täyttämään koko ”jäähaltijan värihuivin” ja näin lapset laajensivat maalausalueitaan kohdaten kaverin maalausalueen. Tämä mahdollisti hyvin työn yhtenäistymisen.

Kuva 8. Vasemmalla ensimmäisen ryhmän teos ja oikealla toisen

Maalaamisen jälkeen soitimme metallofoneilla ja agogoilla Maalauslaulua (Liite 3). Toin tunnille uudet rytmisoittimet, agogot, jotka naurattivat lapsia hassun muotonsa sekä nimensä takia ja niiden äänestä tuli mieleen lapsien mukaan kello. Agogojen kautta kuuntelimme, kumpi puoli soittimesta on matala ja kumpi korkea ääninen. Teimme saman myös metallofoneille, kun yksi oppilaista kysyi miksi metallofonit olivat merkitty sinisillä ja vihreillä merkeillä. Lapset tekivät huomion kuuntelun perusteella, että sävelet eivät ole samat vaan toinen on matalampi kuin toinen. Lasten oman osallistumisen kautta pystyin musiikillisiksi vastakohtapareiksi ottaa myös matalan ja korkean äänen.

Teimme mallettitekniikan kertauksen tällä kertaa rytmien kautta. Vastausvuoron saanut lapsi näytti kaikille, miten malletista pidetään kiinni. Sen jälkeen rytmitimme ”pu-nai-nen, kel-tai-nen” malleilla maahan koputtaen eli kolme neljäsosanuottia ja yksi neljäsosatauko. Testasimme myös nopeampaa versiota ”pu-nai-nen ja kel-tai-nen” eli kahdeksasosanuotteja rytmittäen. Soittimien jakamisen jälkeen teimme saman p – f ja cresc. – dim. harjoituksen vesivärineliöiden kanssa. Teimme myös revontulimaa-lauksesta soivan kuvan seuraavasti: valitsin lasten teoksista sellaisen, jossa sinisen ja vihreän värin vaihtuminen näkyi selkeästi ja liikutin mallettia värejä pitkin antaen vuorotellen soittovuoron vihreillä ja sinisillä merkeillä varustetuille metallofoneille. Harjoitus motivoi keskittymään ja kiehtoi lapsia seuraamaan mallettia ja soittovuoron vaihtumista. Harjoitus toimi hyvin ja keskittymisen vaativuus loi hiljaisen oppiympäristön. Lapset myös muistuttivat toisiaan välillä ”nyt on vihreiden eikä sinisten vuoro soittaa”, mikä motivoi myös opettajan seuraamiseen.

Aikaisemmin harjoitellut sanarytmit onnistuivat hyvin ja teimme nopeammasta rytmistä Maalauslaululle instrumentaalivälikkeen, jossa koputimme kahdeksasosanuotteja sanarytmien avulla. Harjoittelimme ensin sanarytmien soittamista ja sanomista samanaikaisesti, että rytmi jäisi mieleen. Lopulta saimme soitettua instrumenttivälikkeen ilman sanarytmien sanomista eli pelkästään soittamalla rytmit. Maalauslaulussa kaikki soittivat yhtä aikaa metallofoneja ja agogoja ja välikkeen jälkeen laulu toistettiin vielä uudelleen. Näin loimme kappaleelle ABA rakenteen soittaen. Ehdimme käyttää molempien ryhmien kanssa hyvin aikaa sekä soittamiseen ja maalaamiseen ja huomasin siirtymien sujuvuuden olevan huomattavasti parempi. Lapset alkavat tottua opetukseen ja soittimien soittamiseen, vaikka rauhattomamman ryhmän kanssa jouduinkin muistutella soitinten arvokkuudesta ja herkkyydestä. Loppulauluun lapset lähtivät yhtä hyvin mukaan laulamaan ja taputtamaan kuin alkulauluun.

5.4 ”Ja näin syntyi violetti...”

Neljännän opetuskerran teema oli violetti (liite 11). Tutustuimme värisävyn taittamiseen eli sävyttämiseen valkoisella, vahvistimme perussykettä toiminnallisen rytmiringin kautta, sekä jatkoimme rytmin improvisointia ja rytmiikan vahvistamista. Molemissa ryhmissä oli kymmenen lasta paikalla ja päätimme yhteisen hiljaisuusmerkin eli

”Tähti Sakaraisen”, jossa käsi nostetaan korkealle ja levitetään sormet. Alkulaulun jälkeen virittäydyimme heti teemaan ja maalauksen tekemiseen ”Ja näin syntyi väri violetti...” –tarinan (liite 12) avulla (liite 12). Lapsia huvitti jäähaltijan kommentti ”Voihan nenä!” tarinassa ja siitä huomasi, että he kuuntelivat ja nauttivat tarinasta. Ryhdyimme suoraan maalaamaan molempien ryhmien kanssa pienen kertauksen jälkeen ja maalausohjeistus tuli pienen muistileikin kautta. Ensin maalauspaperi pohjustettiin valkoisella ”hangella” eli pullovärillä, jonka jälkeen siihen maalattiin ”jäähaltijan jalanjälkiä” sinisellä, punaisella tai niiden violetilla sekoituksella.

Olen huomannut opetuskokeilun aikana, että lapset keskittyvät tarkasti tarinaan ja maalaamiseen. Maalauksessa käytin tällä kertaa suurempia väripaletteina toimivia muovilautasia ja huomasin, että lapset käyttivät rohkeammin värisävyjä sekä erikseen, että sekoitettuina. Pienemmässä maalauspurkissa värit sekoittuvat helpommin vahingossa ja suuremman paletin avulla pystyi värejä sijoittamaan eri puolille laudasta. Abstraktin työn tekeminen onnistui mainiosti ja lapsilta tuli aivan erilaisia versioita ohjeistuksesta (kuva 10-12). Osa käytti rohkeasti koko tilan, osa sommitteli maalauksen paperin alareunaan, osa sekoitti violetin saman tien ja osa taas käytti värejä harkiten erikseen. Oli inspiroivaa katsoa, kun jokainen toteutti rohkeasti oman visionsa! Toisen ryhmän kanssa maalaustilanne oli rauhallinen, joten lauloin maalauksen aikana Maalauslaulua. Oli hauskaa huomata, että lapset muistivat laulun ja siihen tekemämme rytmivälikkeen ja rytmittivät viimeksi soitetut rytmit säkeistöjen väliin. Maalaamisen siivoamisen helpottamiseksi laitoin heti vesiastian pensselit, jottei ne kuivu. Kostutin myös maalille tarkoitettua maalauspalettiä pensselillä, jonka jälkeen oli helppoa huuhdella jäljelle jääneet maalit pois tuntien välissä ennen kuin ne kuivuivat alustaan kiinni.

Kuva 10. Sommittelu alareunaan

Kuva 11. Koko paperin käyttäminen sekoitetulla värillä

Kuva 12. Värisävyjen käyttäminen erikseen ja sekoitettuna

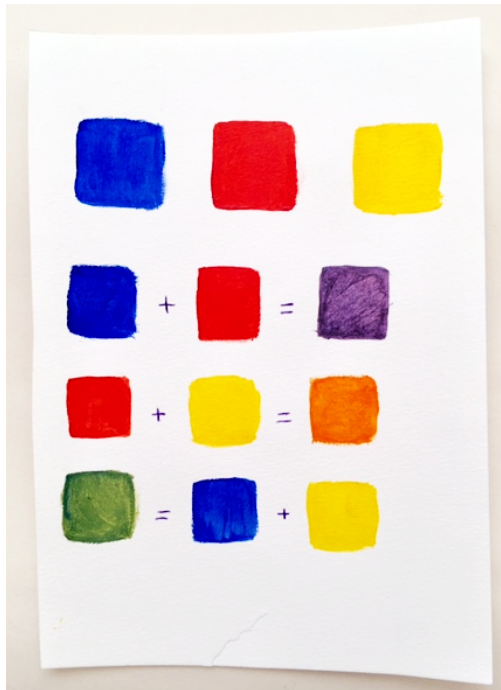
Rytmirinkulan kanssa harjoittelimme ensin yhteistä sykettä ja rinkulan pyörittelyä niin, että väri vaihtuivat. Tämän jälkeen rytmitimme omalle kohdalle osuneen värin ja muut toistivat rytmin perässä. Lapset keksivät hyvin monipuolisia variaatioita sävyjen sanarytmeistä ja kahden sävyn vaihteessa oleva oppilas keksi sisällyttää rytmiin molempien värien nimet. Toisen ryhmän kanssa tein selväksi, että jos rytmirinkulan kanssa villiinnytään, niin leikki loppuu saman tien kesken ja siirrymme muihin aktiviteetteihin. Hetken häiriköinnin jälkeen rytmittäminen onnistui kuitenkin tälläkin ryhmällä, kun oman rytmin keksiminen vaati keskittymistä ja rytmin toistaminen muiden rytmitysten kuuntelemista.

Toisen ryhmän kanssa oli todella vaikeaa työskennellä koko tunnin ajan, sillä siinä oli jälleen useampia häiriköiviä oppilaita. Kaksi päiväkodin työntekijää oli lisäksi pitä-mässä rauhaa yllä, mutta silti melkein kaikki tekeminen johti riehakkaaseen toimintaan ja häiriköimiseen. Soittimia epäkunnioitettiin niin, että jouduin lopulta otta-maan useammalta oppilaalta soittimet pois. Opettajan auktoriteettiasemaani vähä-telttiin, eikä ohjeita uskottu. Istumajärjestyksen määrääminen maalatessa rauhoitti

tunnelmaa ja rytmirinkulaa käytettäessä päiväkodin työntekijät liittyivät piiriin mukaan rauhoittamaan tilannetta. Muuten istumajärjestystä ei penkkipaikkojen puutteen vuoksi voinut muokata tai lapset vaihtoivat paikkansa välittömästi takaisin, kun paikkoja vaihdeltiin piirissä. Ryhmäkoot ovat myös paisuneet liian suuriksi, joka myöskin vaikeuttaa opettajana toimimista. Huomasin oppimiseen motivoituneista kuuliaisista oppilaista, että heitä harmitti tunnilla oleva jatkuva keskittymistä vaikeuttava levottomuus. Hiljaisuusmerkin käyttö ei onnistunut tämän ryhmän kanssa ollenkaan.

Toisen ryhmän kanssa oli selkeästi muodostunut hyvä ryhmähenki ja opinnäytetyön idea yhteisestä jatkuvasta prosessista kukoisti. Jokaisessa aktiviteetissa oli helppo keskustella oppilaiden kanssa ja lapset kommunikoivat avoimesti myös keskenään. Ryhmässä pystyi paremmin myös kiinnittämään huomiota kaikkiin lapsiin yksilöinä, kun ei tarvinnut huomioida yksittäisiä häiriköiviä oppilaita. Ehdimme käyttää hyvin aikaa jokaiseen aktiviteettiin, kun rauhan ylläpitämisestä ei kiistelty oppilaiden kesken. Yhteinen hiljaisuusmerkki toimi hyvin, vaikka sitä harvoin tarvitsi rauhallisen ryhmän kanssa käyttää.

Harjoittelimme perussykettä sekä rytmirinkulan kanssa, että soittaessa. Harjoittelimme uuden värioppiräpin (liite 13), jossa oli ehkä liian paljon sanoja opittavaksi lyhyessä ajassa. Rinkulan avulla kuitenkin keskittyminen säilyi kuitenkin hyvin. Toista ryhmää huvitti, kun kappaleen lopussa huudahdettiin ”Jou!”. Olin tehnyt sanoja tukevan värinuotin (kuva 11), josta oli apua ainakin toisen ryhmän kanssa, joka jaksoi seurata näyttämääni väriä. Vahvistimme tällä kertaa yhteistä sykettä vielä ensimmäistä kertaa maalattujen vesivärineliöiden kautta. Tein yhden neljän iskun tahdin lattialle, jonka jälkeen soitimme vuorotellen hiljaisen ja voimakkaan iskun. Motivoin lapsia pysymään samassa sykkeessä kaverin kanssa ja näin perussyke alkoi onnistua paremmin. Värioppiräpin aikana kaikki soitti samaan aikaan ja näytin samalla värinuotista sanojen muistamiseksi oikeaa kohtaa. Toisessa ryhmässä muutama oppilas joutui keskeyttämään soiton huonon käytöksen vuoksi. Toisen ryhmän kanssa oli helppo soittaa ja motivoin heitä räppäämään soittamisen mukana ja osa muisti sanat kuvanuotin tuella melkein kokonaan.

Kuva 11. Värioppiräpin kuvionuotti

5.5 ”Ja näin kaikki värit olivat syntyneet...”

Viimeisen opetuskerran tavoitteena oli kerrata harjoittelun aikana opittuja kappaleita, muistella läpikäytyjä keinoja, tutustua musiikin luoman maiseman ja kuvan yhdistämiseen sekä harjoitella muoto- ja mielikuvan piirtämistä piirtäen jonkun väritarinoiden päähenkilöistä. Molemmilla tunneilla oli kymmenen lasta paikalla. Ensimmäisessä ryhmässä oli jälleen suuria keskittymisongelmia, joka hidasti tunnin kulkua. Toisella ryhmällä oli suuri innostus päästä tunnille ja seurata tunnin kulkua lojaalisti.

Tuntisuunnitelma (liite 14) eteni tarinasta (liite 15) taidetyöhön, jonka jälkeen kävimme aikaisemmin tehtyjä töitä läpi taidenäyttelyn elementein. Lapset jaksoivat keskittyä hyvin piirtämiseen ja erilaisia visioita tarinoiden seikkailijoista löytyi (kuva 12-13). Lapset käyttivät todella kekseliäästi värejä ja sommittelivat pienille maalauspapereille (A5) erilaisia teoksia. Yhtä oppilasta harmitti suuresti, kun ei osannut piirtää tarinoiden päähenkilöitä, sillä hän oli ensimmäistä kertaa tunnilla. Ryhmien pysyminen samana olisi edesauttanut teeman ja tarinan jatkuvuutta. Lauloin jälleen maalauslaulun aikana tunneilla opittuja kappaleita, joiden laulamiseen osa lapsista liittyi. Maalauslaulun rytmivälke oli jäänyt erityisesti lapsien mieleen ja he rytmittivät värit, joita juuri samaan aikaan käyttivät.

Kuva 12. Tarinoiden päähenkilöt 1.

Kuva 13. Tarinoiden päähenkilöt 2.

Olin asettanut ympäri luokkahuonetta opetusharjoittelun aikana tehtyjä taidetöitä sekä omat kuvitukseni väritarinoista. Lapset saivat omassa rauhassa kiertää näyttelyn läpi, jonka jälkeen kuunneltiin erilaisia kappaleita ja yhdistettiin ne kuvaan. Joillekin kuvan ja musiikin yhdistäminen tuntui vaikealta ja annoin vaihtoehdoksi myös olla valitsematta taidetyötä, jos sellaista ei omasta mielestä valikoimasta löydy. Ensimmäisenä kuuntelimme Palmgrenin Nocturnen (op. 72 no. 1), toiselta nimeltään Tähdet tuikkivat ja lapset valitsivat sitä kuvaavan taidetyön. Kävimme suullisesti läpi, miksi juuri tietty taidetyö tuli kappaleesta mieleen ja lapset saivat kukin vuorollaan analysoida taidetta ja musiikkia. Suurimmalle osalle tuli kappaleesta mieleen tähdet sekä revontulen hulmuaminen. Toisena oli Tjango! yhtyeen kappale Late Autumn Bossa, joka rytmikkyytensä vuoksi rupesi tanssittamaan oppilaita. Kappaleesta tuli lasten mukaan mieleen matomainen tunne ja sen takia lapsien revontulimaalaukset, joissa revontulet olivat ”matomaisia”. Kolmas kappale oli Tsaikovskin March of the wooden soldiers (op. 39 no.5) ja marssimaisesta kuulokuvasta lapsille tuli ensimmäisenä mieleen jäähaltijan jalanjäljet ja he valitsivat sekä omat jalanjälkityönsä, että oman kuvitukseni jäähaltijasta. Huomasin myös, että parhaan kaverin valinta vaikutti oppilaan mielipiteeseen, vaikka yritinkin motivoida oman valinnan tekemiseen.

Harjoittelimme maalausten avulla äänten improvisointia. Jalanjälkityön (kuva 9) sekä yhteismaalauksen (kuva 6), joiden kiemuroita ja pilkkuja imitoimme äänellä. Kiemuroita lapset lähtivät kuvailemaan jatkuvalla sitkeällä äänellä (legato) ja pilkkuja lyhyen pätkittyinä ääninä (staccato). Vertailimme kuvien pallojen ja kiemuroiden kokoja ja muokkasimme ääntä isojen kuvioden kohdalla voimakkaammaksi (forte) ja pienten hiljaisiksi (piano). Halusin tuoda tunnille opetusharjoittelun aikana käytettyjä soittimia, joten yhdistimme tuttujen soittimien ääntä taidekuviin. Ensin muistelimme soitinten nimet, kuuntelimme miltä soitin kuulostaa ja lopulta mietimme, mikä kuva tai asia voisi sopia ääneen hyvin. Osa lapsista sai viedä soittimen kuvan luo ja osa sai esittää kuvien äänimaiseman. Näin kaikki lapset pääsivät tekemään ja odottamaan omaa vuoroaan ja tuntitilanne rauhoittui. Soittimet ja mielikuvat jakoutuivat ensimmäisessä ryhmässä seuraavasti: agogot, triangelit ja metallofonit muistuttivat revontulia, kalistin jääpuikkoja ja sormisymbaalit tähtiä. Toisessa ryhmässä agogot muistuttivat jalanjälkiä, kalistin revontulia, triangelit, metallofoni jäähaltijan ovikelloa ja sormisymbaalit jäistä maisemaa.

Taidetöiden ja musiikin yhdistäminen sekä pienten äänimaisemien luominen yhteisen aktiviteetin kautta rauhoitti vilkkaampaakin ryhmää. Pystyimme työskennellä ja tutkia ääntä ja kuvaa rauhallisesti. Lopuksi tehty kollaasityö ei kuitenkaan onnistunut ensimmäisen ryhmän kohdalla, kun tilanne taas rauhallisen jakson jälkeen muuttui vilkiksi riehaantumiseksi. Kertasimme kuitenkin töiden laittamisen jälkeen tunneilla opitut kappaleet samalla, kun keräsin taidetöitä turvaan. Toisen ryhmän kanssa teimme kollaasityön vain tämän kerran satuhahmojen kuvista, sillä aikaa jäi niin vähän. Lapsien mielestä oli hauskaa tarkastella kollaasia eri suunnista, sillä töitä oli myös ylösalaisin ja kollaasi näytti erilaiselta joka suunnasta.

6 Tutkimustulokset

Tutkimuksen johtopäätökset ovat osallistavan havainnoinnin ja aineistoanalyysin tuloksia. Otin aineistoanalyysin aikana huomioon yksilö- ja ryhmätasolla eri näkökulmia työtapojen onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Merkitysanalyysissä pohditaan kokemuksia eri näkökulmista, joiden pystytään erottamaan kokemuksia yksilötasolla (Laine 2015, 31). Työtapojen onnistumisen havainnoinnissa otin huomioon ryhmän energiatasot, huomattavat ilmaisut ja eleet sekä kommentit, asennoitumisen aktiviteetteja kohtaan sekä ryhmän vaikutuksen. Hermeneuttisen tulkinnan kautta tutkitaan ihmisen ilmaisuja eli eleitä ja kehollisia ilmaisuja ja niistä voidaan päätellä toisten kokemuksia (Laine 2015, 29-35).

Taidetuokiot sisälsivät erittäin kattavasti taidetta, musiikkia ja soittoa. Musiikilliset ja taiteelliset tavoitteet olivat realistiset näin lyhyeen harjoitteluun ja selkeytyivät ryhmään tutustumisen myötä. Viiden opetuskerran aikana tehtiin maalaustekniikkaharjoituksien lisäksi neljä taidetyötä ja opeteltiin neljä eri kappaletta. Soittamisen yhteydessä tutustuimme uusiin soittimiin sekä kehitimme rytmiiikkaa. Taidetuokioiden tavoitteena oli tutkia ja havainnoida käytännönläheisesti voiko taidekasvatuksella tukea musiikillisia tavoitteita ja näin rikastaa opetusta. Tavoitteiden saavuttaminen onnistui ja huomasin, että taidekasvatuksen integroiminen tuntuu rikasti ja monipuolista tuntisuunnitelmien sisältöä. Taide ja musiikki loivat teemaan eheän yhteyden ja auttoivat lapsia motivoitumaan toimintaan, rikastuttamaan mielikuvitusta sekä tutustumaan molempiin taiteiden alueisiin samanaikaisesti. Väritarinat loivat hyvän perustan molempien kasvatusalueiden tavoitteisiin.

6.1 Taidekasvatuksen työtapojen onnistuminen

Lapset jaksoivat keskittyä hyvin maalaamiseen ja taidekasvatuksen menetelmät olivat kauttaaltaan erittäin onnistuneita. Opetuskokeilun aikana tehdyt maalaukset pääsivät uudelleen käyttöön soittamisen yhteydessä ja eheyttivät integroinnin yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Väritarinat pohjustivat taidekasvatuksen väriopillisen osa-alueen ja jättivät tilaa taidetöiden toteuttamiseen ja ilmaisuun.

Opetuskokeilussa taidekasvatuksen menetelmät soveltuivat musiikillisten tavoitteiden lisäksi myös vuorovaikutus- ja ryhmätyöskentelytaitojen kehittämiseen. Lapset saivat tehdä töitä vierekkäin ja näin ottaa vaikutteita toistensa töistä ja samalla oppia kavereilta. Nuorten lasten parissa oppiminen tapahtuu paljolti arjessa, kuten samassa päiväkodissa olevien lasten kautta (Thompson 2002, 133). Lapset kommentoivat kavereidensa töitä ja saivat esittää omia näkemyksiään asiasta. Aikaisemmin luovuutta on tarkasteltu yksilöllisen kehityksen kautta, mutta nykyään painotetaan yhä enemmän luovuuden kehittämää yhteisöllistä vuorovaikutusta (Rusanen ym. 2014, 30). Yhteisten töiden, kuten kaverin vesivärineliön jatkaminen sekä yhteinen suuri maalaus avarsivat lasten näkemystä siitä, että taide voi olla yhdessä tekemistä ja oma maalaustila voi laajentua kaverin maalaukseen. Myös värien jakaminen pöytäryhmässä istuvien kesken auttoi lapsia ymmärtämään lainaamisen, palauttamisen ja jakamisen merkitystä. Taiteen tekemisen aikana kiertelin antamassa teoksista palautetta ja antamassa vinkkejä sävyjen rohkeaan käyttöön sekä sommitteluun.

Taiteen tekemisen aikana moni halusi selittää omasta teoksestaan ja näyttää, mitä tunnilla on saatu aikaiseksi. Pääjoen (2016, 111-117) mukaan oman taiteen tulkitseminen ja sen jakaminen luovat erityisen yhteyden taitelijan ja tarkastelijan välille ja on yhtä tärkeää kuin taiteen tekemisen prosessi. Avoimen oppimisympäristön luominen antaa lapsille mahdollisuuden tuoda esille omaa maailmaansa ja kulttuuria esteettisten tulkintojen avulla (Rusanen ym. 2014, 29). Tämän takia halusin antaa aikaa ja mahdollisuuksia lapsille, että he voivat ilmaista ja avata omaa taidetta ja sen takana olevaa tarinaa tunnin aikana. Tarinoiden kuunteleminen antoi myös itselleni kuvan siitä, miten lasten mielikuvitus elää taiteen ja musiikin mukana. Tästä hyvänä esimerkkinä oli se, että yksi lapsista piirsi tarinoiden päähenkilöiden sijasta kaverikuvan

itsestään ja parhaasta kaveristaan. Laadukas taiteellinen toiminta on kasvattajan vastuulla ja parhaimmillaan antaa lapselle mahdollisuuden ilmaista omia tunteitaan kuvallisuuden kautta (Rusanen ym. 2014, 29).

Viimeisen tunnin taidenäyttely antoi myös oppilaille mahdollisuuden tulkita toistensa taidekuvia. Moni unohti taidenäyttelyssä sen, että yhdistellään musiikin luomaa maisemaa lasten omiin taideteoksiin. Tämän sijaan lapset valitsivat kavereiden töitä, kuvaten niitä adjektiiveilla upea, kaunis, tosi hieno tai paras. Lapset antoivat töistä hyvää palautetta ja varmasti tämä kohotti taiteen tekijän itsevarmuutta luovaan ilmaisuun. Palautekeskustelut luovat yhteisöllisyyttä ja toiminnasta saatu palaute tukee luovaa prosessia (Rusanen ym. 2014, 37). Olimme saaneet luotua ryhmiin avoimen ilmapiirin, joka mahdollisti lasten välisen avoimen vuorovaikutuksen sekä antoi mahdollisuuden palautteen antamiseen ja vastaanottamiseen. Pääjoen (2016, 111-117) mukaan lasten välisen taiteellisen toiminnan tulisi olla vuorovaikutteista ja yhteisöllistä. Tämä tuli mielestäni hyvin esille opetusharjoittelun aikana ja mahdollisti yhteisen luovan prosessin toteutumisen.

6.2 Musiikkikasvatuksen tavoitteiden saavuttaminen

Soittaminen oli monelle uusi asia, vaikka usealla oppilaalla oli ilmeisesti jonkin verran musiikillista taustaa. Soittamiseen keskittyminen oli varmasti uuden tilanteen takia aluksi todella vaikeaa. Musiikkikasvatukselliset tavoitteet olivat kuitenkin ryhmän tasolle mahdolliset ja kaikki pääsivät hyvin mukaan soittamiseen. Ehdimme lyhyen harjoittelun aikana tutustua kattavasti eri soittimiin, soittotekniikoihin sekä musiikillisiin vastakohtapareihin. Keskittymisen kehittäminen tuli myös harjoituksen aikana oleelliseksi tavoitteeksi, jota saimme hyvin työstettyä tunnilla.

Perussyke vahvistui harjoittelun yhteydessä ja musiikkiin keskittyminenkin oli huomattavasti parempaa viimeisillä kerroilla. Kaverin soittamisen kuuntelu motivoi ja auttoi hahmottamaan soittaako oppilas omassa vai yhteisessä rytmissä. Samalla myös oppilaat oppivat hahmottamaan oman ja kaverin soiton toisistaan. Sanarytmit edesauttoivat monipuolisten ja vaikeampien rytmien onnistumisen ja olivat teemaan sidonnaisia. Annoin lapsille mahdollisuuden kehittää omia rytmejä sekä sanarytmeistä, että soittamista. Tämä kannusti lapsia keksimään sanarytmejä uudelleen ja loi

hauskaa yhteisen tekemisen ilmapiiriä tunneille. Erityisesti värisävyjen sanarytmien rytmittäminen tuli luonnostaan osaksi maalaamista ja taiteen tekemistä. Lapset alkoivat rytmittää sillä hetkellä käyttämiä värejään, kun lauloimme yhdessä samalla kappaleita. Näin rytmien kehittyminen integroitui luontevasti myös taidetuokioon.

Kappaleet olivat innostavia ja oppilaat oppivat ne nopeasti. Alku- ja loppulaulun yhdistäminen oli hyvä päätös ja se antoi enemmän aikaa muiden kappaleiden opetteluun. Yhteinen alku- ja loppurutiini mahdollistivat kaikkien huomioimisen yksitellen ja tämä luo Huhtinen-Hildénin sekä Pittin (2018, 33) mukaan tunteilanteeseen luotettavuutta ja turvaa. Yhteiset toistuvat rutiinit loivat myös yhteishenkeä: alussa tervehdittiin jokaista ja lopussa kiitettiin yhteisistä hetkistä. Kappaleet olivat päiväkodin työntekijöiden mukaan päässeet myös osaksi tunnin jälkeisiä pihaleikkejä. Motivoinnin voi tunnustaa siitä, että ohjatussa toiminnassa opitut asiat tulevat osaksi lasten itsenäisiä leikkejä (Rusanen ym. 2014, 63).

Värioppi räppiin olisimme voineet käyttää enemmän aikaa ja sitäkin olisi voinut opettaa väritarinan yhteydessä aina pala kerrallaan. Kuvionuotin käyttäminen auttoi sanojen muistamisessa, mutta lapset liittyivät melko ujoin räppäämään. Oletin, että räppi olisi ollut hauska tapa harjoitella rytmejä uuden musiikkityylin kautta, mutta sanat eivät muutaman lapsen mielestä olleet tarpeeksi ”rimmaavia”. Lapset kuitenkin naureskelivat lopun ”jou!” huudahdukselle ja liittyivät aina siihen mukaan.

Oppilaiden mielestä kuvien soittaminen oli hauskaa ja moni kysyi heti alkutunnista, että soittammeko taas hiljaa ja kovaa, kun se oli niin hauskaa. Kuvien integroiminen soittamiseen motivoi hyvin taidetöihin panostamiseen ja konkretisoi soiton yhteydessä täydellisesti musiikillisia vastakohtapareja. Jokaisella tunnilla käytettiin eri oppilaiden töitä musiikillisten vastakohtaparien esimerkkeinä ja oman työn odottaminen loi soittamiseen hauskaa jännitystä. Lasten töiden käyttäminen nosti varmasti myös itsetuntoa ja onnistumisen tunnetta. Taidetöiden monipuolinen käyttäminen esimerkiksi soiton yhteydessä voi jatkua useamman tunnin ajan ja silti olla kiinnostavaa. Kun taidetöitä voi hyödyntää muissakin aktiviteeteissa, saa niistä kaiken hyödyn irti ennen töiden kotiin viemistä.

6.3 Ryhmädynamiikan vaikutus motivaatioon

Opetuskokeilun aikana opetin kahta hyvin erilaista ryhmää. Toinen ryhmä oli hyvin rauhallinen ja kuuliainen, kun taas toinen oli vilkkaampi ja oppilaiden oli vaikeampi keskittyä. Uskon, että rauhattomuus johtui osittain tilanteen uudenlaisuudesta. Uusi opettaja ja tietämättömät rutiinit olivat joillekin jännittävä asia, joka purkautui ylimääräisellä rauhattomuudella. Uuden ihmisen päästäminen jo tuttuun opetusryhmään voi olla myös jännittyneen ilmapiirin syytä. Ryhmään tutustumisen myötä uskalsin ottaa enemmän auktoriteettiasemaa ja vaatia keskittymistä sekä rauhallisuutta sekä suunnitella työtapojani ryhmälle sopivammaksi.

Flohr ja Persellin (2011, 19) mukaan lapsen ensisijainen tapa oppia on imitointi. Huomasin, että kaverin asennoituminen tehtävää aktiviteettia kohtaan oli erittäin ratkaiseva molempien ryhmien kohdalla. Toisessa ryhmässä innokkuus ja kannustus levisivät koko ryhmään ja heidän kanssa tavoite eheästä oppimisprosessista toteutui. Hyvä motivaatio loi hyvän yhteishengen ja näin yhdessä toimiminen oli helppoa ja hauskaa kaikille. Toisessa ryhmässä oli havaittavissa toistuva kaava siitä, että jonkun huono motivaatio ja villiintyminen levisivät suurimpaan osaan ryhmästä. Erja Kososen (2010, 295-297) mukaan motivaatio on perusta kaikelle tekemiselle ja itsestä lähtöisin oleva kiinnostus musiikkia asia kohtaan on yksi suurin peruslähtökohta musiikin harrastamiselle. Motivaatioon voi kuitenkin vaikuttaa sekä hyvässä, että pahassa oppijan elämänhistoria ja aikaisemmat kokemukset (mts. 301).

Yleinen levottomuus vaikeutti erityisen paljon soittamiseen keskittymistä. Siihen olisi voinut auttaa vaativammat soitto-osuudet. Oppilaiden energiatason ja keskittyneisyyden saa hallittua helpommin, kun vastuualue muuttuu ja soittimien seassa on sekä vaativampia, että vähemmän keskittymistä vaativia tehtäviä (Huhtinen- Hildén & Pitt 2018, 165). Myös yleisten penkkipaikkojen määrääminen olisi rauhoittanut siirtymistä aktiviteetista toiseen. Tilan pienikokoisuus vaikutti siihen, ettei tilassa ollut sopivia penkkejä, joihin paikat olisi voinut määrätä. Liikunnallisuuden lisääminen olisi voinut myös madaltaa ylimääräisiä energiatasoja, mutta tilassa liikkuminenkin oli melko hankalaa.

Oppilaiden motivaatioon vaikutti varmasti myös se, että päiväkodin vapaat omat leikit keskeytyivät taidepainotteisen musiikintunnin takia. Tämän takia moni varmasti

tuli toisessa ryhmässä paikalle huonolla tuulella ja motivaatio oli selkeästi estynyt. Oppituntia kohtaan oli valmiiksi sellainen asenne, ettei kaikki edes halunneet yrittää. Jokaisessa tunnissa oli kuitenkin aina jotain, mikä herätti motivaatiota ja kiinnostusta. Monesti nämä asiat olivat maalaaminen sekä uudet mielenkiintoiset soittimet. Ammattitaitoinen opettaja pystyy arvioimaan oppilaiden tasoa, motivaatiota ja kehittämään sekä soveltamaan opetustavat motivoiviksi (Marjanen 2009, 386). Jokaisessa tunnissa oli kuitenkin aina jotain, mikä herätti motivaatiota ja kiinnostusta. Monesti nämä asiat olivat maalaaminen sekä uudet mielenkiintoiset soittimet.

Motivaation esille tuominen on hyvä palaute opettajalle opettamisen motivoivuudesta. Kun oppilas ilmaisee turhautumisen tai ahdistumisen, osaa opettaja tunnistaa tunnetilat ja muokata opetusta mielenkiintoisempaan suuntaan. Myös ilon merkit musisoinnin yhteydessä viestittävät opettajalle aktiviteetin kiinnostavuudesta ja motivoivuudesta. Opettaja voi vaikuttaa motivaation paranemiseen oman auktoriteetin järjestelmällisyydellä, tarpeeksi monimuotoisilla tehtävillä sekä omien työtapojen arvioinnilla. (Linnenbrink-Garcia ym. 2011, 119-221.)

Ryhmädynamiikan kehittämiseen olisi auttanut pienemmät ryhmät tai ryhmäkoko-panojen muuttaminen. Olisin voinut tarjota kolmatta opetusryhmää, jonka ansiosta ryhmäkoot olisivat olleet pienemmät. En kuitenkaan ollut tietoinen ryhmien laajenemisesta, sillä olin asettanut viimeisen palautuspäivän lomakkeille. Palautuspäivästä olisi pitänyt pitää kiinni, jolloin vain ajallaan ilmoittautuneet olisivat saaneet osallistua opetuskokeiluun.

6.4 Johtopäätökset

Taidekasvatusta voi integroida varhaisiän musiikinopetukseen teemaan sopivien kuvataideteiden tekemisen ja taideteiden soittamisen kautta. Teemaan johdattelun, kuten tässä tutkimuksessa käytettyjen Väritarinoiden, kautta voidaan herättää inspiraatio ja mielikuvitus tehtävää taidetyötä kohtaan. Taideteiden kuvioita, kuten esimerkiksi kiemuroita tai eri kokoisia palloja voi hahmotella soittamalla ja niihin voidaan yhdistää musiikillisia vastakohtapareja. Tunneille voi myös tuoda valmiita taideteitä, joille voidaan luoda äänimaisemia. Tuntisuunnitelmien työtavat ovat toteutettavissa eli varhaisiän musiikinopetuksessa. Tuntisuunnitelmissa käytetyt materiaalit

ovat luokkatilojen yleisiä tarvikkeita tai edullisia ja monikäyttöisiä, jos niitä ei luokasta löydy. Taidetarvikkeiden siivoamiseen ja luokkatilan valmisteluun ei mennyt kauan aikaa. Tämän takia saman tuntisuunnitelman toteuttaminen peräkkäisille ryhmille on mahdollista.

Taidetuokioiden aikana tapahtunut integrointi oli eheää eli Ruokosen (2017, 314) määrittelyn mukaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja taitotason mukaista osa-alueiden yhdistämistä. Tuntisuunnitelmat tukivat 5-6-vuotiaiden kokonaisvaltaisesti lasten kehityksen vaiheita sekä musiikkikasvatuksen, että taidekasvatuksen kautta. Molempien kasvatusalueiden päämäärät ovat samankaltaiset, mikä teki integroinnin kasvatuksellisista tavoitteista yhtenäiset ja helposti toteutettavat. Taidekasvatuksen tavoitteena on opettaa lasta ymmärtämään itseään ja omaa elämäänsä taiteen avulla eikä niinkään ymmärtämään taidetta (Piironen 2006, 25). Lapsen ymmärtäminen tapahtuu tulkinnan kautta ja siksi annoin aikaa lasten tulkinnoilla ja havainnoille sekä musiikin että taiteen tekemisen yhteydessä.

Musiikilliset ja taiteelliset tavoitteet olivat suunniteltu yhteisölliseksi vuorovaikutusta ja ryhmätyöskentelyä edistäviksi koko ryhmän yhteiseksi luovaksi toimintaprosessiksi. Ryhmädynamiikka ja avoin vuorovaikutus olivat tärkeässä roolissa yhteisen toimintaprosessin onnistumisessa. Huono motivaatio tehtävää aktiviteettia kohtaan aiheutti keskittymisen herpaantumisen ja aktiviteettien välisiin siirtymiin kului enemmän aikaa. Siirtymiin kulunut aika olisi voitu käyttää luovan toimintaprosessin luomiseen ja tulkintojen tarkasteluun. Lapset ottavat myös paljon mallia toisiltaan ja riehaantuminen levisi välillä ryhmässä. Saimme kuitenkin tehtyä kaikki aktiviteetit ja työmenetelmät, mutta lasten osallistuminen tulkintaan ja keskusteluun jäi vähäisemmäksi. Tulkintojen ja yhdessä tekemisen kautta vuorovaikutustaidot olisivat voineen kehittyä.

Tuntisuunnitelmien kulku oli toistuva inspiraatiota ja mielikuvitusta aktivoiva sykli: väritarinat johdattelivat tunnelmaan ja värioppiin, taidetyöt loivat lasten luovat mielikuvat teoksiksi, maalaamisen aikana opitut kappaleet saivat soiton kautta kuulokuvan ja lopulta taidetyöt auttoivat musiikillisten vastakohtaparien konkretisoimisessa. Tuntien havainnoinnin perusteella pystyn toteamaan, että taidekasvatuksen menetelmät tukivat ja auttoivat konkretisoimaan musiikillisiä vastakohtapareja ja väriopin rytmittäminen tuki rytmillisitä kehittymistä. Värien sanarytmien rytmittäminen oli

luonteva tapa johdatella rytmiikan kehittämistä myös taiteen tekemiseen. Lasten tekemien kuvien hyödyntäminen soittamisessa puolestaan motivoi maalaustöihin panostamiseen sekä soittotilanteessa keskittymiseen. Kappaleet opittiin sekä taiteen tekemisen ja musiikkiliikunnan kautta ja niistä saatu palaute oli pääosin positiivista. Taidekasvatus rikasti opetusta sekä herätti lapsien mielenkiinnon. Tarinat johdattelivat eheään teemallisuuteen ja loivat hyvän pohjan taide- ja musiikkikasvatuksen integroinnille. Mansikkakorven (2009, 68) tutkimuksessa kaikkien taidealueiden taideintegraatiosta saatiin myös saman kaltaisia tuloksia: taideintegraatio tuki musiikkilisten tavoitteiden saavuttamista, loi elämyksiä ja luovia kokemuksia sekä rikasti opetuksen sisältöä.

Yhteisten aktiviteettien kautta oppilaiden väliset vuorovaikutustaidot kehittyivät. Taiteen tekeminen ja musisoiminen olivat yhteisöllinen ja vuorovaikutteinen kokonaisuus. Avoin ilmapiiri kannusti suoran palautteen antamiseen ja kuvista keskusteluun. Onnistuneen vuorovaikutustilanteen tunnistaa siitä, että lapsilla on avoin olo ilmaista omia mielipiteitä, jakaa ideoita ja saada toisilta neuvoja (Rusanen ym. 2014, 60). Hyvä palaute ja soittamisen yhteydessä käyttämät kuvaesimerkit kasvattivat lasten itsevarmuutta ja onnistumisen tunteita samalla motivoiden taiteen tekemiseen. Inspiroivan kokonaisuuden toteuttaminen myös mahdollisti nopean oppimisen ja ehdimme opetuskokeilun aikana käsitellä monta eri taiteellista ja musiikillista aihetta ja asiaa.

7 Pohdinta

7.1 Aiheen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettinen lähtökohta on ihmisarvon kunnioittaminen. Tutkimuksen kuluista ja siihen liittyvistä riskeistä on kerrottava etukäteen sekä osallistujien vapaaehtoisuus on otettava huomioon. Eettisesti hyvässä tutkimuksessa otetaan myös huomioon, että osallistujat ovat päätöskykyisiä. Lapsia ei huomioida eettisesti päätöskykyisiksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 25.)

Tutkimus oli eettinen lapsia kohtaan, sillä huoltajilta on kysytty etukäteen kirjallisen lomakkeen kautta suostumus tutkimukseen osallistumisesta, suostumus videotallenteiden ottamisesta sekä suostumus taidetöiden kuvaamiseen. Taidetöiden kuvaamisen kautta pystyi havainnollistamaan työtapoja ilman taidetyön tekijän nimeä. Opinäytetyön tekstistä ei voi tunnistaa lasten henkilöllisyyttä, sillä lasten nimiä ei mainita eikä heitä kuvata. Lasten osaamista tai osaamattomuutta ei arvioida tunneilla, sillä tutkimuksen aikana tapahtuva arviointi kohdistuu omiin työtapoihini ja niiden onnistumiseen. Taidetuokiot eivät saaneet videointilupaa, joten tutkimustulokset perustuivat pelkästään opetuksen aikana tehtyyn havainnointiin eli osallistuvaan havainnointiin. Havainnointi oli tutkijan vastuulla tutkimustilanteessa eli tämän tutkimuksen tapauksessa taidetuokioiden aikana.

Osallistava havainnointi on aineiston keräämiseen liittyvä tapa, jossa tutkija osallistuu tutkimuksessa tutkittavan ryhmän toimintaan. Tutkijan osallistuminen tutkimustilanteeseen voi vaikuttaa tutkimustuloksiin. Havainnoitsija voi olla valikoiva, häneltä voi jäädä merkittäviä havaintoja huomaamatta tai hänen mielialansa tai muut aktiivisuustasoon liittyvät tekijät voivat vaikuttaa tuloksiin. (Eskola & Suoranta 2014, 99-102.)

7.2 Ihmisen toiminta tutkimuksen kohteena

Kokemusten ja ajatusten reflektointi oli haasteellista, sillä kokemuksiin vaikuttaa ihmisen historia eli kasvatus, lähtökohdat, asennoituminen ja muistot. Tällöin ei voi tehdä yleisoletuksia, että samat kokemukset vaikuttavat jokaiseen oppilaaseen. Suuren osallistujamäärän takia jaoin osallistuvat kahteen eri ryhmään, joka vaikutti tutkimuksen tuloksiin. Toiselle ryhmälle testattavat työtavat onnistuvat todella hyvin ja tunti eteni suunnitelmien mukaan. Toisen ryhmän kanssa tunnin etenemisessä, järjestäytymisessä ja keskittymisessä oli ongelmia, vaikka työtavat onnistuivat kaikesta huolimatta.

Opettajan tehtävänä on tulkita omia työmenetelmiä kriittisesti, mutta myös inhimillisesti. Inhimillisenä näkökulmalla tarkoitan tässä kontekstissa sitä, että otetaan huomioon myös arkipäiväiset näkökulmat ja tarkastellaan oman toiminnan onnistumista niiden kautta. Jokaisen oppijan motivaatioon vaikuttaa kokemustaustan lisäksi myös

päivän kulku. Esimerkiksi huonosti nukuttu yö tai leikkikentällä tapahtunut harmillinen tilanne voi vaikuttaa merkittävästi oppilaan energiaan ja asennoitumiseen. Huono asennoituminen voi vaikeuttaa työtapojen suorittamista, mutta se ei varsinaisesti ole indikaattorina siitä, ettei työtavat onnistuneet. Työtapojen onnistumisen tulokinnassa täytyy huomioida näitä vaikuttavia tekijöitä ja arvioida kriittisesti onko epämotivoituneisuus oppilaasta vai omista menetelmistä riippuvaa. Mielenkiintoista tämän kaltaisessa tilanteessa on, kuinka työtavat muuttavat asennoitumista tunnin aikana. Huomasin rauhattoman ryhmän kanssa, että tunnista aina jokin osa oli motivoivaa ja työympäristöä rauhoittavaa. Monesti rauhoittava aktiviteetti oli joko tarina tai taidetyön tekeminen.

Musiikillinen oppiminen ja tiedonkäsittelyn taidot ovat kytköksissä ihmiskäsitykseen (Lindström 2009, 112). Jokainen oppilas tulee oppitunneille oman historian, motivaation ja persoonallisuutensa kanssa. Opettajan tulee ottaa huomioon myös opetustilanteeseen osallistumiseen vaikuttavat tekijät. Joillakin oppilailla ei välttämättä ole esimerkiksi aikaisempaa musiikillista kokemusta ja tämän takia kiinnostus musiikkia kohtaan ei ole päässyt heräämään. Joillakin oppilailla esimerkiksi vanhemmat ovat voineet päättää lapsen harrastusten kohteista ja lapsen omista mielenkiinnonkohteista huolimatta. Opettajan roolissa on tärkeää ohjata oppilasta kohti uusia intressejä ja tukea kehittymistä uudella osa-alueella. Opettajan on myös tärkeää tiedostaa motivaatioon vaikuttavat tekijät ja päätellä, ettei epäonnistuminen ole aina omista työmenetelmistä ja -tavoista riippuvaisia.

Taidetuokioiden tarkoituksena oli tutkia työtapojen onnistumista eikä lapsien suoriutumista hyvin tai huonosti. Työtapojen onnistumisen tai epäonnistumisen mittaamiseen käytettiin havaintoja lasten reaktioista tehtyihin aktiviteetteihin. Aiheen ihmislähtöisen pohdinnan kautta pystyin ymmärtämään, ettei kaikkia voi kiinnostaa esimerkiksi musiikki ja tämä voi vaikuttaa negatiiviseen asennoitumiseen ja keskittymisen herpaantumiseen. Vaikka häiriköinti ja huono keskittyminen vaikuttivat tuntien kulkuun, niin työtapojen onnistumista täytyy tarkkailla kriittisesti yksilö- ja ryhmätasolla. Toisessa ryhmässä oli yksittäisiä oppilaita, joiden motivoituneisuus musiikkia kohtaan oli pieni, mutta motivaation vaikutus ryhmädynamiikkaa oli suuri. Totesin kuitenkin työtavat toimiviksi perustellen siten, että integroinnin työtavat toimivat

suurimmalle osalle oppilaista ja osa aktiviteeteista motivoi kaikkia oppilaita samanaikaisesti.

7.3 Tarve ja toimivuus työelämässä

Aiheeni on ajankohtainen, sillä taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa on nostettu esille integrointi ja sen lisääminen varhaisiän musiikinopetukseen (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 41-42). Tutkimuksen työtavat ovat ohjeistavia taidekasvatuksen ja musiikkikasvatuksen integrointiin. Tuntisuunnitelmat ovat toteutettavissa yleensä työelämässä esiintyvillä taidetarvikkeilla ja ovat toteutettavissa peräkkäisten ryhmien kanssa. Kahta ryhmää opettaessa sain testata menetelmäni myös opetustyön organisoinnin ja suunnittelun näkökulmasta. Ryhmien välissä oli pieni ajallinen siirtymä, jolloin ehdin valmistella luokkatilan saman taidetuokion toteuttamista varten. Testasin konkreettisesti, kuinka paljon aikaa menee taidevälineiden puhdistamiseen ja uusien materiaalien esille asettamiseen. Ehdin siirtymän aikana puhdistaa käytettävät taidevälineet, järjestellä istumapaikat ja soittimet valmiiksi sekä valmistella uudet maalauspaperit.

Olen huomannut tunteja suunnitellessa, että monesti taiteiden integrointi motivoi ja inspiroi oppilaiden lisäksi myös opettajaa. Integraation kautta pystyy suunnittelemaan helposti pidempiaikaisen kausisuunnitelman ja yhdistelemään teemaan eri elementtejä. Opinnäytetyöni totesi testatut työtavat toimiviksi ja tämän vuoksi opinnäytteeni tuntisuunnitelmia voi käyttää konkreettisena mallina integroinnin suunnittelemiseen.

Tarina luo kokonaisvaltaisen ympäristön oppimiselle ja se inspiroi sekä oppilasta, että opettajaa, avaten uusia ulottuvuuksia mielikuvitukselle ja oppimiselle (Huhtinen-Hildén & Pitt 2018, 170). Väritarinat loivat hyvän pohjan muidenkin taideaineiden integroimiseen. Taidetuokion materiaaleista voisi tehdä pidemmän kausisuunnitelman, jossa taidetöitä tehtäisiin hieman harvemmin ja saman tarinan äärellä pysyttäisiin pidempään. Tarinoita voi kuvittaa eri taidemenetelmin ja niitä voi näyttellä eli integroida draamakasvatusta tunteihin. Tarinaa voi myös muokata tuntisuunnitelmien edetessä seuraavaan teemaan ohjaavaksi tai antaa lapsille mahdollisuus vaikuttaa tarinan juoneen. Yleensä lapset antavat tarinoista myös hyvin palautetta, jonka avulla

opettaja voi muokata tarinaa kiinnostavammaksi, pidemmäksi ja jännittävämmäksi. Tarinat eivät myöskään vanhennu eli niitä voi käyttää monia vuosia opetuksessa.

Toisen taiteenalan soveltaminen omaan opetukseen vaatii opettajalta jonkin verran omaa panostusta ja aiheeseen perehtymistä. Opettaja voi hankkia tietoa itsenäisesti tai hakeutua jatkokoulutuksiin tai kursseille. Jos varhaisiän musiikinopettajalla ei ole resursseja perehtyä toiseen taiteenalaan ja sen menetelmiin omatoimisesti, niin integroinnin voi myös toteuttaa yhteistyössä oman instituution opettajien esimerkiksi kuvataide- tai tanssinopettajan kanssa. Yhteistyö rikastaa opetusta ja tekee samalla hyvää työyhteisön luomiselle ja verkostoitumiselle. Esimerkiksi kuvataideopettaja voisi käydä kerran kuukaudessa opettamassa varhaisiän musiikinopetuksen teemaan sopivan kuvataidetuokion. Kuvataidetuokioiden seuraamisesta varhaisiän musiikinopettaja voi ammentaa ideoita ja soveltaa omaan opetukseen.

Integraation kohteeksi kannattaa valita sellaisia osa-alueita, jotka innostavat itseä opettamaan ja keksimään soveltavia keinoja työelämään. Opettaja voi itse valita itselleen toimivimman integrointityylin. Opettaja voi käyttää alistista integrointia, jolloin integrointi voi olla pienenä lisänä opetusta (Ruokonen 2017, 311-312). Myös halutessa opettaja voi harjaannuttaa omaa taideaineiden tuntemusta eli käyttää tasaveroista integrointia (mts. 311-312). Kaikki omat ideat ovat luovia pedagogisia ratkaisuja ja niitä kannattaa testata, työstää ja kokeilla uudelleen. Integroinnista voi tehdä yhteisen luovan prosessin eli integroinnin toteuttamisessa kannattaa hyödyntää yhdessä tekemistä ja oppimista ryhmän oppilaiden ja instituution muiden opettajien kanssa. Yhteisöllinen tekeminen ja kokeminen rikastavat luovaa oppimista ja yhdessä tekeminen on aina hauskeempaa!

Lähteet

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino.

Alho, E. 2017. Taiteeseen kasvaminen – taiteella kasvattaminen. Esimerkkejä elämyksellisen integraation käyttämisestä eri työtapoja käyttäen. Teoksessa:

Lindberg-Piiroinen, A., Ruokonen, I. 2017. Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Classiscus Oy.

Eskola, J. & Suoranta J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Estrella, E. 2019. The Orff Approach to Music Education for children. Viitattu 4.5.2019. <https://www.thoughtco.com/the-orff-approach-2456422>

Flohr, J. & Persellin, D. 2011. Applying Brain Research to Children’s Musical Experiences. Teoksessa: Burton, S. & Taggart C. 2011. Learning from Young Children: Research in Early Childhood Music. Rowman & Litterfield Education.

Hakkola, K., Laitinen, S. & Ovaska-Airasmaa, M. 1990. Lasten taidekasvatus. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Hassi, M. 1994. Taide- ja esteettinen kasvatus sekä taideopetus. Teoksessa: Surakka, T. 1994. Lapsi keksii maailman uudelleen – taide varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huhtinen- Hildén, L. & Pitt J. 2018. Taking a learner-centered approach to Music Education. Pedagogical pathways. CPI Group.

Hornbach, C. 2011. Building Community to Elicit Responses in Early Childhood Music Classes. Teoksessa: Burton, S. & Taggart C. 2011. Learning from Young Children: Research in Early Childhood Music. Rowman & Litterfield Education.

JaSeSoi ry. 2019. Vapaa musiikkikasvatus. Lähestymistapa musiikkikasvatukseen. Viitattu 4.5.2019. <http://jasesoi.com/vapaa-musiikkikasvatus/>

- Kiviniemi, K. 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: Valli, R. & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus.
- Kosonen, E. 2010. Musiikkiharrastusten motivaatio. Teoksessa: Louhivuori, J. & Saarikallio, S. 2010. Musiikkipsykologia. WS Bookwell Oy.
- Laine, T. 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa: Valli, R. & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus.
- Lindberg-Piironen, A. 2017a. Mistä musiikki on tehty? Teoksessa: Lindberg-Piironen, A., Ruokonen, I. 2017. Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Classiscus Oy.
- Lindberg-Piironen, A., Ruokonen, I. 2017b. Lapsi ja musiikki. Lapsen musiikillinen kehitys ja toiminta lapsen kanssa. Teoksessa: Lindberg-Piironen, A., Ruokonen, I. 2017. Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Classiscus Oy.
- Lindström, T. 2009. Ihmiskäsitys musiikkikasvatuksen filosofian kehystenä. Teoksessa: Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. 2009. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Suomen Musiikkikasvatusseura - FISME ry.
- Linnenbrink-Garcia, L., Maehr, M. & Pintrich, P. 2011. Motivation and achievement. Teoksessa: Colwell, R. & Webster, P. 2011. MENC Handbook of Research on Music Learning. Volume 1: Strategies. Oxford University Press.
- Louhivuori, J. 2009. Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin. Teoksessa: Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. 2009. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Suomen Musiikkikasvatusseura - FISME ry.
- Lähdesmäki, T., Hurme, P., Koskimaa, R., Mikkola, L. & Himberg, T. 2015. Menetelmäpolkuja humanisteille. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 5.5.2019.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/hermeneutiikka>

- Mansikkakorpi, H. 2009. Taideintegraatio varhaisiän musiikkikasvatuksessa. Taideintegraation tarkastelua ”Taidemuskari” –opetuskokeilun kautta. Pro gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 8.5.2019. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/22206/URN_NBN_fi_jyu-200910133975.pdf?sequence=1
- Marjanen, K. 2009. Musiikkisuunnittelu varhaisiän musiikinopetuksen näkökulmasta. Teoksessa: Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. 2009. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Suomen Musiikkikasvatusseura - FISME ry.
- Melville-Clark, P. 2009. Music, Moving & Learning in Early Childhood. A Manual of Songs, Lesson Plans & Basic Theory for Teachers, Students and Parents of Young Children. Electronic & Database Publishing, Inc.
- Opetushallitus 2017. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelma. Viitattu 26.7.2018. https://www.oph.fi/download/186919_Taiteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017.pdf
- Pentikäinen, L. 2006. Kuvataidekasvatuksen poluilla. Teoksessa: Tarkkonen, T. & Sassi, P. 2006. Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura Oy.
- Piironen, L. 2006. Leikistä vauhtia taidekasvatukseen. Teoksessa: Tarkkonen, T. & Sassi, P. 2006. Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura Oy.
- Pantsu, L. 2010. Ensimmäiset elämykset – musiikkiin integroitu taidekasvatus osana vauvaperheiden elämää. Musiikkikasvatuksen lisensiaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 9.5.2019. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/25581/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201011113079.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Porna, I. 1994. Taiteen perusopetus ja alle kouluikäiset. Teoksessa: Surakka, T. 1994. Lapsi keksii maailman uudelleen – taide varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Pääjoki, T. 2016. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-kustannus.

Ruokonen, I. 2017. Integraatio ja eheyttäminen. Kasvamista musiikkiin ja musiikin avulla. Teoksessa: Lindberg-Piironen, A., Ruokonen, I. 2017. Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Classiscus Oy.

Ruokonen, I. & Ruismäki, H. 2013. Eheyttävän musiikkipedagogiikan ja yhteistyön voima. Teoksessa: Juntunen, M-L., Nikkarinen, H. & Westerlund, H. 2013. Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. PS-kustannus.

Ruokonen, I. 2016a. Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka. Finn Lectura.

Ruokonen, I. 2016b. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-kustannus.

Ruokonen, I. & Rusanen, S. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa: Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy. Viitattu 18.10.2018.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80314/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rusanen, S. 2009. Lapsen kuvista kulttuurin kuviin. Teoksessa: Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy. Viitattu 2.5.2019. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80314/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rusanen, S., Kuusela, M., Rintakorpi, K., Torkki, K. 2014. Musta tuntuu punaiselta. Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Lastenkeskus: Kirjapaja Oy.

Thompson, C. 2002. Drawing together: peer influence in preschool- and kindergarten art classes. Teoksessa: Bresler, L. & Thompson, C. 2002. The arts in children's lives – Context, Culture and Curriculum. Kluwer Academic Publishers.

Welch, G. 2002. Early childhood musical development. Teoksessa: Bresler, L., Thompson, C. 2002. The arts in children's lives – Context, Culture and Curriculum. Kluwer Academic Publishers.

Zaczek, I. 2018. A Chronology of Art – A timeline of Western culture from prehistory to present. Thames & Hudson.

Liitteet

Liite 1. Alku- ja loppulaulun nuotti

Alkulaulu

Säv. / San. Hanna Vuorenmaa

Tä-nään meil-lä mu-ka-na on lois-to po-ruk-ka kä-sii

4 Fmaj7 G7 C
yh-teen ta-pu-tan ja ryt-min tois-tan Mar-ja Mar-ja Se-ve-ri Se-ve-ri

Rastipäiset rytmit taputetaan

Lopussa oppilaat rytmittävät nimensä, kaikki toistaa nimen ja taputtaa rytmin, yllä esimerkki

Loppulaulu

Säv. / San. Hanna Vuorenmaa

Tä-nään meil - lä mu - ka - na o - li

3 G7 C Fmaj7 G7 C
lois-to po-ruk-ka kä-sii yh-teen ta-pu-tan ja ka-ve-ril-le vil-ku-tan.

Liite 2. Tuntisuunnitelma 21.1.2019

Teema: Sininen
Musiikilliset tavoitteet: Äänimaiseman luominen tarinaan, uusien toistuvien kappaleiden opettelu, omalla äänellä improvisointiin tutustuminen, malletti tekniikkaan tutustuminen
Soittimet: Sormisymbaalit, kalistimet, kehärummut, metallofonit C, E ja G palat
Taidekasvatuksen menetelmät: Pensselin pitelyyn ja maalaamiseen tutustuminen, tumman ja vaalean värin laveeraaminen
Taidemateriaalit: Vesivärit, vesiväripensselit, maalauspaperit (leikattu kokoon A5), lasipurkit, taskulamppu, koristevalot
Äänitteet, kirjat: Maalauslaulu, Tarina sinisestä ja tarina keltaisesta, Alku- ja Loppulaulu: ”Tänään meillä mukana” - kaikki Hanna Vuoremaan materiaaleja
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Ryhmiin ja niiden toimintamalleihin tutustuminen ja taidekasvatuksen soveltaminen varhaisiän musiikinopetukseen ja toimintatapojen huolellisen selkeä ohjeistaminen

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	AIK A	MIKSI TEHDÄÄN?
<ul style="list-style-type: none"> - Alkulaulu ”Tänään meillä mukana” - Opetetaan kaikumenetelmällä 	3	<ul style="list-style-type: none"> - Luodaan ryhmälle yhteinen aloitusrutiini
<ul style="list-style-type: none"> - Tarina sinisestä - Tarina ja demo (ohjeet liitteenä tarinassa) - Luodaan äänimaisema tarinaan 	10	<ul style="list-style-type: none"> - Teemaan johdattelu, mielenkiinnon herättäminen, oman äänen improvisointiin tutustuminen, oman vuoron odottamisen opettelu
<ul style="list-style-type: none"> - Värioppiin tutustuminen: haalea, tumma sävy - Keskustellaan tumman ja haalean sävyn erot ja keskustellaan niiden muodostamisesta - Tehdään värien lantraaminen seuraavaa aktiviteettia varten 	6	<ul style="list-style-type: none"> - Sävyjen muodostamisen tekniikkaan pureutuminen
<ul style="list-style-type: none"> - Kävele – Stop + maalaaminen - Musiikin soidessa, lapset kävelevät ympyrässä vesiväripurkkien ympärillä (purkeissa valmiiksi lantrattuna haalea ja tumma väri) - Musiikin pysähtyessä lapset maalaavat maalauspaperineliöihin kohdalle osuneen purkin vesivärillä 	10	<ul style="list-style-type: none"> - Maalaamiseen tutustuminen, haaleaan ja tummaan sävyyn sekä pensselitekniikkaan tutustuminen, opeteltavan kappaleen piilosityttö, musiikkiliikunnan, tauon kuuntelemisen sekä maalaamisen integrointi
<ul style="list-style-type: none"> - Maalauslaulun opettelu ja soittaminen - Harjoitellaan kaikumenetelmällä laulu, soitetaan metallofoneilla ja rummuilla - Soitetaan tavutettuja rytmejä Si-ni-nen 	10	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteissoiton harjoittelu, malletitekniikkaan tutustuminen, rytmien soittaminen tavuttamisen avulla
<ul style="list-style-type: none"> - Tarina keltaisesta ja rentoutus 	3	<ul style="list-style-type: none"> - Johdattelu ensi viikon teemaan
<ul style="list-style-type: none"> - Loppulaulu ”Tänään meillä mukana” 	2	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteisen loppurutiinin luominen

Itsearviointi tuntisuunnitelmasta: Tuntisuunnitelman kesto oli 45 minuuttia. Tunnilla olisi voinut olla enemmän musiikkiliikuntaa, joka olisi rauhoittanut tilannetta etenkin Ryhmä 2. kohdalla. Maalaamisen toteuttamisessa keskityin liikaa haalean ja tumman kontrastiin, jolloin haalea sävy oli lapsien mielestä liian haaleaa. Sävyt kannattaa testata huolella ennen tuntia ja samalla värillä, jolla maalataan myös tunnilla.

Liite 3. Väritarinat: ”Ja näin syntyi sininen...”

Ja näin syntyi SININEN...

Hyytävän kylmässä talvimaassa oli aivan pimeää.

Maisema oli tumman hämärä ja pakkasen tuima

viima vihelteli voimakkaasti.

tuulen huminaäänellä improvisoiden

Kova pakkasen kalisutti myös jääpuikkoja.

kalistimet

Jäähaltija heräsi yöuniltaan muttei nähnyt eteensä

pimeyden vuoksi.

Kuului tömistyksiä ja kolahduksia, kun jäähaltija

perkussiot

yritytti suunnistaa värikkäiden aamutossujensa luo.

Pimeässä tossut näyttivät harmailta ja niitä oli vaikea löytää,

joten hän taikoi tähdet taivaalle.

sormisymbaalit

Tähtien valo sytytti talvimaan hangen suureen loistoon.

Hanget lumipeite kuului vaalean sinistä loistoa ja

jää oli syvän sinistä.

Jäähaltija löysi sandaalinsa ja lähti tömistellen eteenpäin.

bodyperkussiot

1. Tarina luettuna demon kanssa:

- Opettajalla on vesivärit, pensseli, läpinäkyvä lasipurkki vedellä täytettynä sekä taskulamppu
- Tähtien syttyessä opettaja sytyttää taskulampun ja valottaa lasipurkkia
- Värien syttyessä opettaja ottaa sinisellä värillä varustetun pensselin ja upottaa pensselin veteen → väri leviää lumoavan näköisenä

2. Tarina soitettuna

- Soittimet tarinaan merkatuissa kohdissa, vuorotellaan soittimissa
- Jos lapset ovat lukutaitoisia, voi joku toimia tarinan kertojana
- Soittoon voi myös lisätä soolosoiton improvisoinnin, jolloin yksi lapsista pääsee jääku-ningattareksi, joka näyttää soittovuoron muille lapsille

3. Tarina näyteltynä (TÄTÄ EI TOTEUTETTU TUNTISUUNNITELMASSA)

- Yksi lapsista on jäähaltija ja esittää heräävänsä
- Tähtien syttyessä muutamalla lapsella on taskulamput, jotka sytytetään
- Loput lapsista hulmuttavat sinistä hallaharsoa, kun värit syttyvät tarinassa

Liite 4. Maalauslaulu –nuotti

Maalauslaulu

A

Säv. / San. Hanna Vuorenmaa

Cmaj7 Fmaj7 Gmaj7 Cmaj7 G7

Mu-sii-kil-la maa-laan maa-il-maa, ai-na uu-den-lais-ta mai-se-maa.

5 Cmaj7 Fmaj7 Gmaj7 G7 C G7 C

Mu-sii-kil-la maa-laan maa-il-maa. Mi-tä vä-ri-ä nyt käyt-tää saan?

B

9 B-osassa lasten rytmi/improja, alla esimerkki

Si-nis-tä ja pu-nais-ta, si-nis-tä, pu-nais-ta

© Hanna Vuorenmaa

Liite 5. Väritarinat: "Ja näin syntyi keltainen..."

Ja näin syntyi KELTAINEN:

Jäähaltijan herättämällä tähtitaivaalla loisti monen monta tähteä. Monilla niistä oli kauniin hopeinen sävy. Yksi tähdistä nimeltä Sakarainen halusi erottua muista tähdistä. Hän miettimällä mietti, miten tämä voisi olla mahdollista. Hänen toiveenaan oli aina ollut olla väriltään kirkkaan keltainen.

Hän pinnisteli ja ponnisteli, kunnes sakara kerrallaan alkoi hopeinen väri saada kullan sävyjä. Yksi sakara oli keltainen, toinen sakara muuttui keltaiseksi ja lopulta neljäs ja viidenneskin sakara olivat keltaisia. Jäähaltija tunnisti taivaalla olevan keltaisen tähden Sakaraiseksi ja vilkutti hänelle. Sakaraisen toive toteutui ja näin syntyi väri keltainen.

Liite 6. Tuntisuunnitelma 29.1.2019

Teema: Vihreä - Revontulet
Musiikilliset tavoitteet: AB rakenteeseen tutustuminen ja uuden kappaleen opettelu musiikkiliikunnan kautta sekä sävelen vaihtumiseen tutustuminen
Soittimet: Metallofonit C ja F, kehärummut
Taidekasvatuksen menetelmät: Paksumpien värien (sininen ja keltainen) sekoittaminen, erilaisten sävyjen luominen, kahden värimateriaalin käyttäminen samaan teokseen (viimeistellään vahaväreillä)
Taidemateriaalit: Musta paperi maalaukseen, siveltimet, pullovärit sininen ja keltainen, jogurttipurkit maalien sekoittamiseen, vahavärit (sininen, vihreä, keltainen)
Äänitteet, kirjat: Tarina vihreästä, Revontulet tuulessa – laulu, Alku- ja Loppulaulu ”Tänään meillä mukana” - kaikki Hanna Vuorenmaan materiaaleja
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Musiikkiliikunnan kautta opettaminen, kuvataidetyön aiheen havainnollistaminen aktiviteettien kautta, lasten aikaisempien maalausten hyödyntäminen dynaamisten vaihteluiden erotteluun p (hiljaa / haalea sävy) – f (voimakkaasti / tumma sävy)

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	AIKA	MIKSI TEHDÄÄN?
- Alkulaulu ”Tänään meillä mukana”	3	- Luodaan ryhmälle yhteinen aloitusrutiini
- Tarina vihreästä	2	- Värioppi ja teemaan johdatelu tarinan kautta
- Revontulet tuulessa –tanssina - A-osa piirissä käveleminen, huivien heilutus (vihreät ja siniset huivit) - B-osa sanojen mukaan huivin nosto	8	- Uuden kappaleen opettelu musiikkiliikunnan kautta, värihuivien avulla sointuvaihdoksen hahmottaminen, perussykkeen harjoittelu kehollisuuden kautta (rytmissä pysyminen jaloilla), AB rakenteen hahmottaminen, johdatellaan tulevaan maalausaiheeseen havainnollistamalla revontulia ja niiden liikettä huiveilla
- Revontulet tuulessa – soittaminen - Sointukulun harjoittelu, lautoilla soittaminen vuorotellen eri sävelessä, kolme soittaa C, kolme F ja kolme rummuissa - Sinisen ja vihreän rytmittäminen sanarytmien avulla soittimilla - Maalausten käyttäminen p-f dynamiikkojen havainnollistamiseen	15	- Oman vuoron odottamisen harjoittelu, värikoodista soittamiseen tutustuminen, värien sanarytmien kautta rytmien harjoittelu
- Maalaus – Revontulet - Mustalle maalauspaperille omien revontulien maalaaminen - Pullovärit: sininen ja keltainen, niiden vapaa sekoittaminen ja käyttäminen viimeistellään hetken kuivumisen jälkeen vahaväreillä, joilla korostetaan värisävyjä	15	- Värisävyjen ja värimateriaalien sekoittamiseen tutustuminen, teemaan sopivan maalaamisen toteuttaminen
- Loppulaulu ”Tänään meillä mukana”	2	- Yhteisen loppurutiinin toistaminen

Itsearviointi tuntisuunnitelmasta: Teema pysyi yllä koko tunnin ajan tehden tunnista mielenkiintoisen ja yhtenäisen. Lasten mielestä erityisen hauskaa oli vanhojen vesivärimaalausten käyttäminen p → f dynamiikkojen soittamisessa. Maalaukseen lapset uppoutuivat täysin ja käyttivät siihen kukin oman aikansa, ilman nopeuskilpailua kaverin kanssa.

Liite 9. Tuntisuunnitelma 5.2.2019

Teema: Punainen, oranssi
Musiikilliset tavoitteet: Dynamiikkojen harjoittelu maalauksiin integroiden, perussykkeen vahvistaminen, instrumenttivälikkeen luominen sanarytmin kautta, kuuntelukasvatuksen yhdistäminen osaksi soittoa: matalan ja korkean äänen kuuntelu ja tunnistaminen
Soittimet: Metallofonit C ja G, agogot
Taidekasvatuksen menetelmät: Eri värimateriaiden sekoittaminen (pullovärit + vahaliidut), painotyön ja yhteismaalauksen tekemiseen tutustuminen
Taidemateriaalit: Vahaliidut (sin, kelt, vihr) revontulimaalauksen korostamiseen, pum-pulipallot painomenetelmään, pullovärit (kelt, pun), pitkä yhteinen maalauspaperi ja maalauslusta.
Äänitteet, kirjat: Tarina ”Ja näin syntyi punainen ja oranssi”, Revontulet tuulessa – laulu, Alku- ja Loppulaulu ”Tänään meillä mukana”, Maalauslaulu - kaikki Hanna Vuorenmaan materiaaleja
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Eri taide- ja musiikkikasvatusmenetelmien integroiminen toisiinsa ja niiden onnistumisen selkeä ohjeistaminen ja arviointi.

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	AIKA	MIKSI TEHDÄÄN?
- Alkulaulu ”Tänään meillä mukana”	3	- Luodaan ryhmälle yhteinen aloitusrutiini
- Viimeistellään viime viikon revontulimaalaukset - vahaliitujen yhdistäminen pulloväri-maalaukseen - Revontulet liehuu –kappaleen kertaus	6	- Viime kerralla kesken jääneen maalaustyön jatkaminen, opettelijoiden kappaleiden kertaaminen
- Tarina punaisesta ja oranssista - tarinan jälkeen silmät kiinni käteen annettavan pumpulipallon tunnustelu ja tunnistaminen - arvuutellaan pumpulipallon väriä ennen silmien avaamista	3	- Värioppi ja teemaan johdattelu tarinan kautta
- Värikankaan heiluttaminen pumpulipallojen kanssa - Tutustutaan maalauksen taustalla käytettävään musiikkiin ja reagoidaan tyylin muuttumiseen - Hauska ”pelejä” eli pumpulit ei saa tipua	5	- Liikunnallinen osuus, kuuntelukasvatuksen soveltaminen musiikkiliikuntaan → musiikki muuttuu, kankaan liikuttamistapa muuttuu

<ul style="list-style-type: none"> - Maalataan yhteinen ”värihuivi” - Pitkä yhteinen maalauspaperi lattialla - ”Painotyö” pumpulipalloilla ja pulloväreillä (pun. ja kelt.) - Maalauslaulun rytmin mukaan 	10	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteisöllisen maalaamisen harjoittelemine n, painotekniikkaan tutustuminen, musiikin tyylin mukaan maalaaminen ja musiikkiin reagoiminen
<ul style="list-style-type: none"> - Maalauslaulun soittaminen - Sanarytmien kautta erilaisiin rytmeihin tutustuminen - p – f, cresc. – dim. soittaminen - Revontulimaalauksen hyödyntäminen soittoon → sinisestä vihreään värin muuttuminen → sinisten ja vihreiden metallofonien vuorottelu 	15	<ul style="list-style-type: none"> - Dynaamisten erojen sekä soittovuoron muuttumisen harjoittelu maalausten avulla, rytmien harjoittelu sanarytmien avulla
<ul style="list-style-type: none"> - Loppulaulu 	2	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteisen loppurutiinin toistaminen

Tuntisuunnitelman itsearviointi: Tuntisuunnitelma oli 45min mittainen ja monipuolisesti aktiviteetteja täynnä. Integroinnin keinot rikastivat tuntia ja onnistuivat erit täin hyvin! Maalausten käyttö soittoon inspiroi lapsia ja sanarytmit tukivat rytmien muodostumista. Tuntien sujuvuutta vaikeutti toisen ryhmän levottomuus sekä tarvittavan äänen toiston puuttuminen.

Liite 10. Väritarinat: ”Ja näin syntyi punainen ja oranssi...”

Ja näin syntyi punainen ja oranssi:

Jäähaltija jäi ihmettelemään taivaalta kuuluvaa melskettä. Hän asteli ulos katsomaan, mitä kummaa Sakarainen oikein touhuu. Revontulet herättänyt erittäin kova pakkas kipristeli Jäähaltijan poskilla. Jäähaltija palasi takaisin sisälle ja huomasi hänen poskiensa muuttuneen kirkkaan punaisiksi! Jäähaltija tajusi, että ulos kannattaa laittaa enemmän vaatetta päälle! Hän otti kaapista punaisen huivin, joka kuitenkin oli liian ohut. Myös keltainen huivi tuntui melko vilpoiselta. Jäähaltija sai ajatuksen! Hän heilautti taikasauvaansa ja loihtii kaksi huivia yhteen, muodostaen mukavan lämpimän ja paksun pilkullisen oranssin huivin. Nyt Jäähaltija oli valmis kohtaamaan kovan pakkasen!

Liite 11. Tuntisuunnitelma 12.2.2019

Teema: Violetti		
Musiikilliset tavoitteet: Perussykkeen vahvistaminen tekemisen kautta, räpin sanarytmien yhdistäminen perussykkeeseen, p-f vaihteluiden muistelu ja yhdistäminen soittoon, kuvionuotin käyttäminen räpin sanojen muistamiseen		
Soittimet: Metallofonit C, E ja G, agogot		
Taidekasvatuksen menetelmät: Värisävyn taittaminen, violetin muodostumiseen tutustuminen, taidetyön pohjustamiseen tutustuminen		
Taidemateriaalit: siveltimet, pullovärit (valk, sin ja pun), maalauspaperit		
Äänitteet, kirjat: Alku- ja loppulaulu, Värioppi-räp, Tarina ”Ja näin syntyi violetti...” – Kaikki Hanna Vuorenmaan materiaaleja		
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Räppäämisen onnistumisen testaaminen sekä väriopin sitominen rytmikan kehittämiseen		
MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	AIKA	MIKSI TEHDÄÄN?
- Alkulaulu ”Tänään meillä mukana”	3	- Luodaan ryhmälle yhteinen aloitusrutiini
- Tarina ”Ja näin syntyi violetti...”	2	- Värioppi tarinan kautta, virittää tunnelmaan, maalaustyöhön virittäytyminen, tarina sisältää muiden tarinoiden kertauksen
- Maalaustyö Jäähaltijan jalanjäljistä - Valkoisen pohjan maalaaminen, johon tehdään violetilla Jäähaltijan jalanjälkiä - Väriin taittamiseen tutustuminen	13	- Valkoisella värillä violetin sävyn taittaminen, valkoisen pohjan tekeminen työhön
- Rytmirinkulan kanssa sanojen rytmittäminen - Pyöritellään rytmirinkulaa ja lapsi rytmittää kohdalle osuneen värin - Samalla keskustellaan mitkä ovat päävärejä ja mitkä sivuvärejä - Opetellaan Värioppi-räp, rinkulassa perussykettä rytmittäen	8	- Rytmien improvisoimiseen tutustuminen, rytmien toistamisen harjoittelu, perussykkeen vahvistaminen ennen soittoa
- Värioppi-räp –soittaminen - Kaikki soittavat yhtä aikaa - p-f vaihteluiden kertaaminen - Metallofonit C, E ja G sekä agogot	17	- Perussykkeen vahvistaminen, dynamiikkojen harjoittelu kuvien kautta, perussykkeen ja räpin yhdistäminen

- Loppulaulu	2	- Yhteisen loppurutiinin toistaminen
--------------	---	--------------------------------------

Tuntisuunnitelman itsearviointi: Samojen soittimien käyttäminen oli hyvä, sillä lapsien soittotekniikat vahvistuvat ja heille tulee onnistumisen kokemuksia. Rytmirinkula toi hauskuutta rytmiiikan kehittämiseen, rytmien improvisointiin sekä perussykkeen vahvistamiseen. Myös lapsien omien taidetöiden käyttäminen soittotilanteessa motivoi töiden tekemiseen ja viimeistelyyn. Olisin voinut kytkeä maalaustyön enemmän musiikkikasvatukseen, mutta tällä kerralla oli enemmän taidekasvatukseen pureutumista maalauksen kohdalla. Tunti oli tasan 45 minuuttia.

Liite 12. Väritarinat ”Ja näin syntyi violetti...”

Ja näin syntyi violetti...

Jäähaltija asteli pakkaseen ja alkavaan lumimyräkkään. Hänellä oli värikkäät aamutossut, oranssin keltainen kaulahuivi ja suuri päättäväisyys tavata tähti Sakarainen ja sinisenvihreä revontuli. Jäähaltija kierteli ja kaarteli, mutta hetken kuljettuaan hänen jalanjälkensä olivat peittyneet paksun lumikerroksen alle.

”Voihan nenä, miten tässä nyt näin kävi...” tuumasi Jäähaltija ääneen.

Tähti Sakaraisen keltainen tähtivalo valaisi hankea ja lumisade muuttui pienemmäksi. Jäähaltija mietti, että miten saisi jalanjälkensä jälleen esille. Hän päätti taikoa jäljet keltaisen vastavärillä violetilla, jonka ansiosta Sakaraisen keltainen väri korostaisi violettia ja jäljet olisi helpompi paikantaa. Violetti väri kuului sinisen ja punaisen sävyjä ja jalanjäljet alkoivat hohtaa hangen peitteen alta.

Tähti Sakarainen riensi revontulen kanssa katsomaan ihmeellistä valoilmiotä, joka hohti taivaalle asti. Ja näin Jäähaltija löysi Sakaraisen sekä revontulen ja syntyi väri violetti.

Liite 13. Värioppiräp –nuotti

Värioppiräp

Säv./San. Hanna Vuorenmaa

Pe-rus-vä-re-jä ei voi se-koit-taa, ne val-mii-na täy-tyy o-mis-taa.

Si-ni-nen, pu-nai-nen ja kel-tai-nen, ne se-koit-taa si-vu-vä-rit hel-poi-ten.

Si-ni-nen ja pu-nai-nen vi-o-le-tiks muut-tuu, pu-nai-nen ja kel-tai-nen o-rans-siks, mut-ta

vih-re-än muo-dos-taa-kin si-ni-nen ja kel-tai-nen JOU!

© Hanna Vuorenmaa

Liite 14. Tuntisuunnitelma 19.2.2019

Teema: Kaikki värit, taidenäyttely
Musiikilliset tavoitteet: Äänen improvisointiin tutustuminen, kappaleiden muistelu ja kertaaminen, äänimaailman luominen taideteokseen, legato – staccato sekä piano – forte harjoittelu kuvien kautta
Soittimet: Kalistimet, triangelit, rummut, metallofonit, sormisymbaalit
Taidekasvatuksen menetelmät: henkilökuvan piirtämiseen tutustuminen, kollaasityön tekeminen ryhmätyönä
Taidemateriaalit: Puuvärit, maalauspaperi
Äänitteet, kirjat: Alku- ja loppulaulu, Värioppiräp, Revontulet liehuu, Maalauslaulu, Tarina "Ja näin kaikki värit olivat syntyneet..." – Kaikki Hanna Vuorenmaan materiaaleja, Palmgren - Nocturne (op. 72 no. 1), Tjango! – Late Autumn Bossa, Tsikovskin March of the wooden soldiers (op. 39 no.5)

Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Kertaustunnin suunnitteleminen mielenkiintoiseksi kokonaisuudeksi		
MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	AIKA	MIKSI TEHDÄÄN?
- Alkulaulu ”Tänään meillä mukana”	2	- Toistetaan tuttu alkurutiini, jokainen huomioidaan yksitellen
- Tarina ”Ja näin kaikki värit olivat syntyneet...”	2	- Tarinan päättäminen, teemaan johdattelu, henkilökuvan piirtämiseen virikkeitä
- Piirrustustyö - Lapset valitsevat mitkä tarinan päähenkilöt piirtävät ja voivat ottaa tarinasta vinkkejä henkilöiden ulkonäköön - Piirtämisen aikana kerrataan harjoittelun aikana opitut kappaleet	10	- Henkilökuvan piirtämiseen tutustuminen, vanhojen kappaleiden kertailu tekemisen kautta
- Taidenäyttely - Kerrataan tarinat ja tunnilla tehty työ, keskustellaan töistä - Mahdollisesti äänen improvisointia abstraktien teosten mukaan, äänimaiseman luominen johonkin kuvaan - Taidenäyttelyyn tutustumisen jälkeen kuunnellaan kappaleita ja siirrytään sen teoksen luo, mitä musiikin tunnelma voisi kuvata (jää keskelle, jos ei kuvaa mitään)	22	- Tulkitaan ja tutustutaan kuviin ja niiden tarkasteluun, yhdistetään kuvien tunnelmaan sopiva äänimaisema, äänen improvisointiin tutustuminen
- Kollaasityön tekeminen - Järjestellään ryhmätyönä opetuksen aikana valmistellut työt kokonaisuudeksi	6	- Yhteistyötaitojen kehittäminen, kuvien yhdistäminen yhdeksi laajaksi teokseksi
- Loppulaulu ja kiitokset	3	- Loppurutiinin toistaminen, opetusharjoittelun päättäminen

Tuntisuunnitelman itsearviointi: Tunti kiteytti hyvin koko opetusharjoituksen aikana opetellut asiat. Tunnin kesto oli jälleen 45min ja ehdimme molempien ryhmien kanssa käydä tuntisuunnitelman alusta loppuun läpi. Erityisen hauskaa oli oman äänen improvisointi ja oman teoksen tunnistaminen taidenäyttelystä. Kollaasityön tekemiseen olisin voinut ohjeistaa enemmän, että kyseessä on ryhmätyö ja kollaasin lopputulos on kaikkien yhteisen sommittelun ansiota.

Liite 15. Väritarinat ”Ja näin kaikki värit olivat syntyneet...”

Ja näin kaikki värit olivat syntyneet:

Tähti Sakarainen ja Revontuli riensivät katsomaan Jäähaltijan jalanjälkiä. Jäähaltija oli aivan uupunut myrskyssä taivaltamisesta ja kutsui Revontulen sekä Sakaraisen jääpalatsiinsa teelle. Jääpalatsi oli erittäin korkea ja suuri palatsi, joka näkyi hyvin taivaalle. Myös jäähaltija oli seurannut ylimmästä kerroksesta, kapeasta tornihuoneesta Sakaraisen touhuja.

- Mitä ihmeen melskettä siellä taivaalla tapahtui? Kysyi Jäähaltija
- Sinisen revontulen helmaan tarttui keltaista tähtipölyäni ja helma muuttui aivan vihreäksi! Katso nyt! Vastasi tähti Sakarainen viittoen revontulen suuntaan

Revontuli heilautti sinisenvihreää helmaansa ylpeänä Jäähaltijalle. Myös tähti sakarainen heitteli ilmaan keltaista tähtipölyään. Jäähaltija naurahteli mahtavasta esityksestä niin, että hänen silkkinen, sininen ja tähtikuviainen kaapunsa värähteli. Ja niin ystävykset olivat vihdoinkin kohdanneet. He olivat matkan varrella herättäneet kaikki värisävyt henkiin ja nauttivat nyt niiden loistosta ja tietenkin toistensa mahtavasta seurasta.

Sen pituinen se.